

YKKÖSMAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Tampereen seutukunnan maaseudun kehittämisen toimintaryhmä

TIIVISTELMÄ

Tamperetta ympäröivä maaseutu eroaa Suomen muusta maaseudusta tavalla, joka tekee mahdolliseksi luoda välineitä tietoyhteiskuntavaiheen maaseudun menestykselliselle kehittämiselle

Ongelmat ja mahdollisuudet ovat muita kuin muualla maaseudulla. Alue on muuttovoittomaaseutua Pohjoismaiden suurimman sisämaakaupungin ympärillä. Maaseutukehitys voidaan nivoa taloudelliseen kasvuun, suuren kaupungin tarpeisiin ja korkeakoulutason osaamiseen. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus on täällä arkea, tarpeisiin vastaamista ja liiketoimintaa. Maaseutumme on Tampereen eikä Suomen maaseutua.

Tavoite on, että Tampereen seutukunnan maaseudusta tulee Suomen ykkösmaaseutu. Niin oman kaupungin kuin toimintapolitiikankin näkökulmasta.

Tästä syystä kehittämislähtökohtaa on käännetty 180 astetta. **Katsomme maaseutua tietoisesti kaupungista käsin ja nykytilan yli.** Toimintaryhmä auttaa paikallisen aloitteellisuuden, seudullisen osaamisen ja kaupunkikysynnän kohtaamista. Toimenpiteet on keskitetty kysymykseen

”miksi auto lähtee kaupungista ulos?”

Tässä katsannossa kaupunki kysyy ympäröivältä maaseudulta:

1. **asumisen vaihtoehtoa**
2. **aktiiviteettipalveluja vapaa-ajalle**
3. **läheisyyteen (tila, aika, kulttuuri, luonto) perustuvia uusia palveluja ja tuotteita**

Vuorovaikutus on sitä, että ympäröivä maaseutu tarjoaa työssäkäyntialueen ihmisille uudentyyppisen, **ympäristövastuisen ja yhteisöllisen asumisen kulttuurin**. Tämän ulottuvuuksia ovat mm. paikan henki, kulttuurimaisema, aineskierrot, kyläelämä, loma-asuntojen käyttöajan kasvu. **Aktiiviteetit lähimaaseudulta perustuvat 30 min/50 km ajosäteeseen.** Asiakkaat ovat tietyn asian harrastajia, turisteja, luontoaktivisteja, elämysten etsijöitä, kuntoutuvia. Maalla käydään päiväksi, sitten palataan kotiin. Periaatteina ovat: päivän sisällä, lentävällä lähdöllä, tuoreeltaan. **Läheisyyteen perustuva asiakaslähtöisyys edellyttää yritysten verkottumista.** Tarvittava lisäarvo voidaan luoda yhdessä, kun asiakkaalla on nimi. Näin tuote tai palvelu räätälöidään tietylle asiakasryhmälle Tampereella tai maailmalla. Verkottumisen voimistaminen on markkatehokasta kehittämistä.

Ankaran realistisen arvion mukaan näin luodaan mm. 90 uutta työpaikkaa, 40 yritysverkostoa ja 30 kylämaiseman, vesien ja kulttuurisen ympäristön kehittämishanketta, 50 uutta palvelua tai tuotetta, 2000 henkilölle asuinmahdollisuus maalla.

Seutukuntaan kuuluvat Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Vesilahti ja Ylöjärvi.

Kantri ry:n toimialueen väkiluku on 73 000 henkeä, joista 20 000 asuu varsinaisella maaseutualueella. Toimintaryhmä osallistui vv 1997-2000 POMOon.

SISÄLLYS:

TIIVISTELMÄ	1
1. TOIMINTA-ALUE	4
2. ALUEEN KUVAUS	5
2.1. Asukkaat.....	5
2.2. Elinkeinojen rakennemuutos	5
2.3. Työvoima.....	5
2.4. Loma-asutus.....	6
2.5. Liikenteellinen sijainti	6
2.6. Kulttuuri- ja vapaa-aikatarjonta	6
2.7. Asuminen	6
2.8. Seudullinen yhteistyö	6
3. ALUEEN VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET.....	7
4. TOIMINTARYHMÄ KANTRI RY	8
4.1. Jäsenet.....	8
4.2. Toteutettu hanketoiminta.....	8
4.3. Johtokunta.....	9
4.4. Tiedottaminen.....	10
4.5. Koulutustoiminta.....	10
4.6. Hankkeiden valinta	11
5. KEHITTÄMISSUUNNITELMAN VALMISTELUPROSESSI.....	12
5.1. Tarvekartoituksesta valmistelumuistioksi	12
5.2. Muistiosta suunnitelmaksi	13
5.3. Miksi ei hanke-ehdotuksia	14
5.4. Yliopisto mukaan	14
5.5. Seutukunnan maaseutustrategia	14
6. KEHITTÄMISNÄKÖKULMA.....	15
6.1. Kokemus kehittämisenäkökulmasta.....	15
6.2. Maaseutu mukaan myönteiseen talouskehitykseen	15
6.3. Kaupungin maaseutu	15
6.4. Miten voimme palvella.....	16
7. TAVOITTEET	17
7.1. Laadulliset tavoitteet	17
Sosiaalisen yhteisön kiinteyttäminen	17
Kulttuuriympäristön kohentaminen.....	17
Ympäristövastuisuus	18
Hyvinvoinnin edistäminen.....	18
Syrjäytyneisyyden haittojen vähentäminen	18
Aktiviteettivaihto.....	18
7.2. Määrälliset tavoitteet	18
7.3. Miten tavoitteet toteutetaan	19
8. VALITTU TEEMA.....	21
9. TOIMENPIDEKOKONAISUUDET	23
9.1. Ympäristövastuinen asuminen	23
9.2. Aktiviteettipalveluja lähimaaseudulta	24
9.3. Tuotteiden ja yritysten verkot	24

10.	RISTIINTARKASTELU.....	26
11.	KEHITTÄMISSUUNNITELMAN KUSTANNUKSET JA RAHOITUS	27
11.1.	Kustannukset.....	27
11.2.	Rahoitus.....	28
12.	SUHDE MUIHIN STRATEGIOIHIN JA OHJELMIIN.....	29
12.1.	Seutusuunnitelma ja elinkeinostrategia	29
12.2.	Kuntien maaseutustrategia.....	30
12.3.	Hervannan EU-ohjelma	31
12.4.	Tampereen seudun osaamiskeskusohjelma 2000-2006.....	31
12.5.	Pirkanmaan maakuntaohjelma	32
13.	KEHITTÄMISSUUNNITELMAN ERITYISARVO	34
14.	KANSALLINEN YHTEISTYÖ.....	35
15.	KANSAINVÄLISET SUHTEET	36
16.	ARVIOINTI JA SEURANTA	37
16.1.	Kokemukset kuluneelta kaudelta.....	37
16.2.	Kehittämissuunnitelman ennakoarviointi	37
16.3.	Kehittämissuunnitelman toteutuksen arviointi	37
16.4.	Toimenpiteiden arviointi.....	37
16.5.	Talouden seuranta ja arviointi	38

LIITTEET

Alueprofiili
Yhdistyksen säännöt
Kartta toiminta-alueesta

---

1. TOIMINTA-ALUE

Neljännes asukkaista

Kantri ry toimii Tampereen seutukunnassa sen maaseutualueella. Maaseutualueen ulkopuolelle jää Tampereen, Kangasalan, Nokian ja Ylöjärven keskusta-alueet. Mukana ovat Tampereen pohjoinen suuralue, joka käsittää entisen Teiskon kunnan ja pääosan entistä Aitolahden kuntaa. Nokian maaseutualueen rungon muodostavat entiset Tottijärven ja Suoniemen maalaiskunnat. Maaseutualueeseen katsotaan kuuluvaksi vajaat 73000 asukasta. Väestö jakautuu seuraavasti:

kunta	as yht	maaseutuasukkaat
Kangasala	21765	16875
Lempäälä	15964	15964
Nokia	26691	4035
Pirkkala	12358	12358
Tampere	193173	3729
Vesilahti	3391	3391
<u>Ylöjärvi</u>	<u>20209</u>	<u>16450</u>
yht	293551	72802 asukasta

Toiminta-alueen kartta liitteenä.

2. ALUEEN KUVAUS

Tampere veturina

2.1. Asukkaat

Tampereen seutukunnassa on yli 290000 asukasta. Asukastiheys vaihtelee Vesilahden 9as/km² ja Pirkkalan 110 as/km² välillä. Väestön keski-ikä, alle 40 vuotta, antaa mahdollisuudet omaehtoista toimintatapaa varten. Asukaskantaa on tarkemmin esitelty liitteessä 1.

2.2. Elinkeinojen rakennemuutos

Tampereen seutu on kokenut viimeisten vuosikymmenten aikana voimakkaan rakennemuutoksen perinteikkäästä teollisuudesta osaamisintensiivisen yritystoiminnan sekä tutkimuksen, koulutuksen ja monipuolisen kulttuurin kaupunkiseuduksi. Teollisuuden työllistävä vaikutus on lisääntynyt ja palveluiden noussut. Palveluiden työpaikat ovat lisääntyneet yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palveluiden sekä kiinteistö-, rahoitus-, ja vakuutuspalveluiden toimialoilla.

Maa- ja metsätalouden merkitys on vähentynyt. Toiminta-alueella on jäljellä alle 1000 maatilaa. Tilojen määrän väheneminen on tapahtunut saman kehityssuunnan mukaisesti kuin koko maassa. Kotieläintuotanto on alentunut jo keskimääräistä alemmalle tasolle. Vaikka uudenlaiseen tuotantoon siirtymisen tarve on nähtävissä, on nämä mahdollisuudet pääosin käyttämättä. Kasvusuunnan osoittaa kuitenkin harrastetilojen kasvu. Harrastetilat ovat osin tilastoimatta, mutta oletettavaa on niiden määrän nousevan lähivuosina suuremmaksi kuin aktiivitalat. Maatalouden ulkopuolisia maaseutuyrityksiä lasketaan olevan noin 1000 kpl. Maaseutualueen yritystoiminta on kuitenkin vielä kapeapohjaista verrattuna seudun antamiin mahdollisuuksiin.

TAMPEREEN SEUTUKUNNAN ELINKEINOJAKAUMA

1.1.1997

kunta	maa-ja	teoll	rakennust	yksit	julkiset	tuntem
	metsätal			palvelut	palvelut	
Kangasala	5,4	22,4	7	24,7	37,7	2,8
Lempäälä	5,5	25,9	8,9	25,6	30,8	3,3
Nokia	2	44,2	3,1	23,2	25,8	1,7
Pirkkala	1,4	32,6	8,1	27,8	26,7	3,4
Tampere	0,6	23,9	5,6	36,7	31	2,3
Vesilahti	38,9	4,1	3,8	19,2	28	6
Ylöjärvi	2,3	30,9	6,7	18,4	38,4	3,3
seutuk	1,4	26	5,7	33,4	31,1	2,4
koko maa	6,4	21,6	5	33,2	30,7	3,1

2.3. Työvoima

Taloudellinen lama kosketti syvästi myös Tampereen seutua. Suuri työttömyys ei ole vielä kään laskenut maan keskimääräiselle tasolle. Alueen työttömyys on suurimmillaan noin 20% ja keskimäärin kunnissa n 13 %. Kunnissa on yhteensä noin 22000 työtöntä työnhakijaa ja lomautettua.

Pendelöinti on alueella voimakasta niin, että paikoittain joka toinen asukas saa toimeentulonsa vieraan kunnan alueelta. Lisäksi Tampereen seutu tarjoaa työtä tuhansille sen ulkopuolelta matkustaville.

Työpaikkojen rakenteessa alkutuotannon osuus on alle 10 % muualla paitsi Vesilahden kunnassa. Maaseutualueella Vesilahden tunnusmerkkejä on myös Tampereella ja Nokiolla.

2.4. Loma-asutus

Alueen loma-asuntokanta on merkittävä. Loma-asuntoja on yhteensä 11700 kpl. Niiden keskimääräinen koko, 47 m² ja ikä 35 vuotta, kertovat, että vain pieni osa loma-asunnoista on tällä hetkellä laajemmassa asuinkäytössä. Rakennuspotentiaalia on jäljellä muutamia tuhansia rakennuspaikkoja. Loma-asunnot tuovat maaseudulle merkittävän hetkellisen väestölisän ja ostopotentiaalin. Loma-asuntojen koon kasvattaminen ja laadullinen parantaminen on etenemässä, eikä se juurikaan kohtaa kaavallisia esteitä. Samalla lisääntyvät haasteet lomaasukkaiden sosiaalisesta sitoutumisesta maaseutuympäristöönsä. Myös ympäristötekijöiden merkitys kasvaa loma-asuntojen käyttöajan kasvaessa. On huomattava, että tämä loma-asuntokanta on kokonaan työssäkäyntialueella.

2.5. Liikenteellinen sijainti

Tampereen seutu sijaitsee moottoritieksi uudistetun 3-tien sekä valtateiden 9, 11, 12 ja 65 risteyksessä. Rautateiden valtakunnallinen päärata kulkee Tampereen seudun kautta siten, että pysähdyspaikkana on Tampereen ohella Lempäälä. Pirkkalan Hyrsingin kylässä sijaitseva kansainvälinen lentokenttä kuljettaa yli 200000 matkustajaa ja kentän kapasiteetti on merkittävästi suurempi.

2.6. Kulttuuri- ja vapaa-aikatarjonta

Kulttuuritarjonnan kulmakivinä ovat kaksi suurta laitosteatteeria ja Tampere-talo. Kulttuuritarjontaa täydentävät kymmenet pienemmät yrittäjät. Vapaa-ajan vietossa suurin vetonaula on Elämyspuisto Särkänniemi noin 1,5 milj kävijällä. Ravintolat, elokuvateatterit ja taidenäyttelyt täydentävät tarjontaa. Maaseudun mahdollisuuksien hyödyntäminen olisi parhaimmillaankin vain murunen tässä aktiviteettitarjonnan massassa. Toisaalta maaseudun selkeä tehtävä on monipuolistaa tarjontaa elinkeinostrategian mukaisesti.

2.7. Asuminen

Koska Tampereen kaupunki edustaa 2/3 osaa asukkaista, on sen asumisellakin suurin merkitys. Tampere ohjaa uusituotantonsa pääosin kerrostaloasuntoihin säästäen omaa maaseutuun rakentamispaineelta. Naapurikunnissa pientalojen osuus on ratkaiseva. Seudullisen yhteistyön yhtenä työnjaon tuloksena näyttää olevan jako, jossa pientalojen rakentaminen ohjautuu jatkossakin naapurikuntiin.

2.8. Seudullinen yhteistyö

Seudullisen yhteistyön veturina toimii Tampereen kaupunki, seutua kutsutaankin kaupunki-seuduksi. Yhteistyö on laajentunut edellä mainitun asumisen ohella erilaisiin julkispalveluihin, kuten palo- ja pelastustoimeen, jätehuoltoon jne. Yhteinen elinkeinollinen strategia antaa kullekin kunnalle oman roolinsa yhteistyössä.

Yhteistyön eteneminen on ollut hitaampaa yksityisen palvelutuotannon, lähinnä kaupan keskuksen osalla. Kunnat ovat tehneet itsenäisiä päätöksiä omista lähtökohdistaan käsin. Matkailullinen, tiivis yhteistyö on tällä hetkellä murroskohdassa ja odottaa uudelleen organisoitumista.

---

3. ALUEEN VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET

Maaseudun kehittämisen näkökulmasta Tampereen seutukunnan ominaispiirteet tulevat vastaan sekä vahvuuksina että kehittämistyötä vaikeuttavina heikkouksina. Tässä on mainittu niistä muutamia.

<p style="text-align: center;">Vahvuudet <i>"vahva mutta haavoittuva alue"</i></p>	<p style="text-align: center;">Heikkoudet <i>"en nuole enkä konttaa"</i></p>
<p>Yleistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastrukturi on alueella pitkälle vietyä ja laadullisesti tasokasta. • Voimakkaasti kehittyvä yritystoiminta tuo elinkeinoelämälle ja kuntataloudelle uusia mahdollisuuksia • Korkeakoulu, yliopisto ja erilaiset asiantuntijaorganisaatiot antavat mahdollisuuksia osaamiskeskeiseen ja innovatiiviseen työhön • Lähes 300000 asukkaan keskittymä luo kysyntäpohjaa sekä tavaratuotannolle että palvelulle työ- ja vapaa-aikana. • Seutukunnan liikenteellinen sijainti antaa keskeisen aseman Suomessa. 	<p>Yleistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrittäjäkulttuuri kehittymätöntä • Perinteinen teollinen kulttuuri • Syrjäytyneille tarjolla riittämättömästi työtä tai muuta aktiviteettia
<p>Maaseudun vahvuudet - <i>"meidän kylä on paras"</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Laajat vesistöt • Puuraaka-aineen riittävyys • Historialliset viljelymaisemat • Kylien asukaskanta tyydyttävä riittävä yhteisöllisen kehittämistyön toteuttamiseksi • Vahva kyläidentiteetti • Asukkaiden yhteisöllinen mentaliteetti • Maaseutumyönteiset tiedotusvälineet 	<p>Maaseudun heikkoudet - <i>"odotellaan"</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulkoinen ilme "odottava" • Palvelut keskitetty taajamiin • Infrastrukturi rikkoo maisemaa • Asukkaiden välinen eriarvoisuus kasvaa • Maaseutu vain osittain mukana seudullisessa kehityksessä • Alueen kehittäminen tapahtuu muun kuin maaseudun ehdoilla

4. TOIMINTARYHMÄ KANTRI RY

Kaikki alkoi Vesilahdessa

Tampereen seutukunnan maaseudun kehittämisen toimintaryhmä sai alkunsa epävirallisesti kesällä 1996, jolloin päätettiin ryhtyä kokoamaan hankeaihoita tulevaisuuden varalle. Tuolloin ei ollut vielä tiedossa rahoitusta toiminnalle. Aluksi toiminta tapahtui Pirkan kylät ry:n siipien suojassa.

Kokoon saatiin 3,1 mmk:n hankekokonaisuus. Rahoituksen puuttuessa se jäi kuitenkin toteutumatta.

Kantri ry perustettiin Tampereen seutukunnan toimintaryhmänä kesällä 1997 POMO-ohjelman hakuprosessin päätteeksi. Hanketoiminnan käynnistämisen osalta POMO-ohjelmasta saatu rahoitus pelasti tilanteen .

4.1. Jäsenet

Kantrin alkuaikana jäsenkunnan perustan muodostivat kyläyhdistykset, maaseutuyrittäjät ja muutamat muut yhteisöt. Alkuvaiheen 30 jäsenisestä yhdistyksestä on kasvanut 349 henkilöjäsenen ja 43 yhteisöjäsenen yhdistys. Jäsenhankintaa on suoritettu aktiivisemmin kyläyhdistysten kautta. Lisäksi on jäseneksi liittymisestä kerrottu alueen yhdistyksille, tiedotettu paikallislehtien kautta ja lähetetty kaksi jokaiseen maaseututalouteen menevää lehteä.

4.2. Toteutettu hanketoiminta

Kantri ry on toteuttanut POMO-hankettaan yhteensä n 9 mmk:n toimenpiteillä. Siitä on maa- ja metsätalousministeriön osuus ollut 4,18 mmk. Yleisimpiä hankkeiden toteuttajia ovat olleet kyläyhdistykset ja muut paikalliset yhteisöt.

Toiminta-alueen seitsemästä kunnasta kuuden alueella ei aiemmin ollut minkäänlaista hanketoimintaa. Koko toimintakauden merkittävimänä tuloksena on ollut toimijoiden oppiminen hanketoiminnan ensimmäisille askelille.

Hanketoiminnan huomiota ovat saavuttaneet mm Saarikylien elinkeino- ja matkailuhanke ja maisemahanke. Kangasalan Saarikylien hanke vastaanotti Osuuspankkijärjestön valtakunnallisen Pro Maaseutu palkinnon. Maisemahanke sai huomiota mm Suomen Ympäristökeskuksen tilaisuuksissa ja siitä saadun aineiston pohjalta järjestettiin näyttely Teknisessä korkeakoulussa, Dipolissa.

Kantrin oman toiminnan kannalta kylien asumishankkeet ja ympäristölliset toiminnot ovat onnistuneet parhaiten POMO-kautena. Yritystoiminnan edellytysten parantaminen on alkanut tuottaa laajempaa tulosta vasta hankekauden lopulla.

Hanketoiminnan vastaanottaminen on ollut positiivisinta juuri kylätoiminnan piirissä ja erilaisissa harrasteyhteisöissä. Myös kunnat ovat myöntäneet hanketoiminnan hyödyllisyyden ja tosiasiaassa on myös kuntien suhtautuminen muuttunut aikaisempaa tasa-arvoisemmaksi eri alueidensa osalta.

Yhteistyön kehittäminen on ollut hitainta yrittäjien keskuudessa, jossa sopivia toimintamuotoja on ollut vaikea löytää mm siksi, että POMO-rahoitus ei mahdollistanut yritystukea. Maa- ja metsätalouden ammatinharjoittajien keskuudessa on luottamus hanketoimintaan lisääntynyt, mutta konkreettiset tulokset odottavat POMO-ohjelman seuraajia.

4.3. Johtokunta

Kantri ry:n johtokuntaan kuuluu 12 jäsentä ja puheenjohtaja. Puheenjohtaja ja puolet johtokunnan jäsenistä valitaan vuosittain. Johtokunnan sihteerinä toimii yhdistyksen toiminnanjohtaja.

Kantri ry:n johtokunta noudattaa *kolmikantaperiaatetta*, jossa neljä jäsentä edustaa kuntasektoria, neljä yhteisöjä ja yrittäjiä sekä neljä asukkaita.

Yhdistyksen säännöt on uudistettu vastaamaan LEADER -toiminnan vaatimuksia. Säännöt liitteenä.

Kantri ry:n toimisto sijaitsee osoitteessa: Kauppakatu 4, 33210 Tampere

Toimiston sijainti on keskeinen ja helpottaa yhteydenpitoa maakunnallisiin ja seudullisiin sidosryhmiin, joiden toimipaikat sijaitsevat myös Tampereella.

Palkattuna henkilöstönä on toimistossa toiminnanjohtaja, jossa tehtävässä kehittämissuunnitelman hakuvaiheessa toimii MMM Timo Hanhilahti. Taloushallinnon tehtävät suoritetaan pääosin ostopalveluna. Kehittämissuunnitelmaa toteutettaessa toimistoon on varauduttu hankkimaan vähintään osa-aikaiseen tehtävään erillinen koordinaattori.

Johtokunnan kokoonpano on seuraava:

Puheenjohtaja

Jyrki Kankainen, ins., Nokia, Siuro

Jäsenet

Jyrki Aula, ins. Vesilahti, Riehu

Erkki Eteläaho, metsätalousins, toiminnanjohtaja, Nokia

Elisa Haikala, aikuiskouluttaja, puutarhuri, Lempäälä, Säijä

Seppo Järvinen, toimittaja, Tampere, Teisko

Raija Kulmala, yrittäjä, Kangasala, Saarikylät

Kirsti-Liisa Lintula, matkailutiedottaja, Tampere

Erkki Nikkilä, maaseutuasiamies, mv, Nokia, Tottijärvi

Jorma Rantanen, postimies, Lempäälä, Mattila

Seppo Saarinen, toimitusjohtaja, Ylöjärvi

Antti-Jussi Tiitola, yrittäjä, Kangasala, Saarikylät

Arto Uusitalo, koulunjohtaja, Vesilahti, Rämsoö

Sinikka Vihmari, lastentarhanopettaja, Pirkkala, Ania

Sihteeri

Timo Hanhilahti, toiminnanjohtaja

Johtokunta kokoontuu 6 –8 kertaa vuodessa. Johtokunnan jäsenet työskentelevät kolmessa työryhmässä, jotka tällä hetkellä ovat

1. hanketyöryhmä
2. tiedotustyöryhmä
3. taloustyöryhmä

Erillisenä kokoontuu *kuntatyöryhmä*, jossa on edustaja jokaisesta kunnasta, joko maaseutu-asiamies tai elinkeinoasiamies.

Jääviys koskettaa ennen muuta johtokuntaa ja toiminnanjohtajaa. Mikäli käsitellään jääviyden piiriin kuuluvaa asiaa, johtokunnan jäsenen omaa tai yhteisön, jossa hänellä on keskeinen rooli päätöksenteossa (yhd. hallitus, kunnanhallitus, Oy:n hallitus tai vast.), johtokunnan jäsen ei osallistu asian käsittelyyn ja poistuu kokoushuoneesta.

Mikäli käsitellään esimerkiksi johtokunnan jäsenen oman kylän asiaa, mutta jäsen ei ole jääviyssuhteessa asiaan, kuullaan jäsenen mielipide, jonka jälkeiseen keskusteluun hän ei enää ota osaa. Korrektin tavan mukaisesti näissäkin tapauksissa johtokunnan jäsen poistuu omaaloitteisesti kokoushuoneesta.

Muuten noudatetaan yleisiä jääviyssääntöjä.

4.4. Tiedottaminen

Tiedottaminen jäsenten suuntaan tapahtuu jäsenkirjeellä ja kahdesti vuodessa ilmestyvällä jäsenlehdellä.

Tiedottaminen muille toimijoille ja asukkaille tapahtuu paikallislehtien avulla, joita seutukunnalla on: Pirkkalainen, Kangasalan sanomat, Lempäälän- Vesilahden sanomat, Nokian uutiset, Ylöjärven sanomat ja Teisko- Aitolahti –lehti. Kyselyjen perusteella alueen asukkaat saavat enimmäkseen tietonsa Kantrin toiminnasta juuri paikallislehtien välityksellä. Alueella toimii lisäksi säännöllisesti kolme kyläyhdistyksen julkaisemaa kylälehteä, jotka palvelevat omia kyliään Tottijärvellä, Lempäälässä ja Vesilahdella.

Kunnallisille vaikuttajille ja muille sidosryhmille toimitetaan kerran vuodessa tietopaketti toimintaryhmän työstä ja tuloksista.

Maakunnallisia tai valtakunnallisia tiedotusvälineitä pyritään käyttämään vain erityistapauksissa uutisoinnissa.

4.5. Koulutustoiminta

Hanketoiminnan tulevia vetäjiä koulutetaan mm Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa, jonka kolmesta opetusjaksosta Kantri on vastannut. Opetustyötä ovat suorittaneet Kantri ry:n ja POMOttori ry:n toiminnanjohtajat sekä ulkopuoliset asiantuntijat, joista Kantrin johtokunnassa on toiminut koulunjohtaja Juhani Vahtokari ja toimittaja Juha Kuisma. Opetustoiminnalla on voitu samalla hankkia yhdistyksen omaa rahoitusta. Kantri ry pyrki jatkossa osallistumaan opetustyöhön, mikäli siihen on tilaisuus.

Kantri ry:n hankevetäjille ja muille toimijoille tullaan järjestämään omaa koulutusta kahdesti vuodessa. Hankkeiden hyväksymisen jälkeen toimenpiteen avainhenkilöt koulutetaan henkilökohtaisesti. Kokemuksen perusteella koulutukseen osallistuminen tulee pakolliseksi. Mahdollinen poissaolo on korvattava muulla vastaavalla koulutuksella. Suosituksemme on, että kunnat kokoavat hankevetäjät omiin strategisiin palavereihin.

Toimintaryhmän edustajat osallistuvat oman verkostokonttorinsa, sektorihallinnon ja maakunnan liiton järjestämään koulutukseen. Koulutusta järjestetään aloitetun toimintatavan mukaisesti yhdessä muiden Pirkanmaan toimintaryhmien kanssa. Tärkeää on päästä järjestämään aihekohtaista koulutusta muiden kotimaisten toimintaryhmien kanssa (2-3 ryhmää/aihe). Ulkomaisten toimintaryhmien kanssa järjestettävä koulutus on liittyvä suoraan konkreettiseen hanketoimintaan. Kansainvälisten asioiden kotimaista koulutusta järjestetään yhdessä Pirkanmaan Carrefour- toimiston kanssa ja matkailuun liittyvää koulutusta yhdessä Tampereen matkailutoimiston, Pirkanmaan matkailun, TamToursin ja PMK-verkoston kanssa. Paikallisessa koulutuksessa pyritään yhteistyöhön paikallisen toimijan esim Kangasalan matkailurenkaan kanssa.

Asumiseen liittyvässä koulutustoiminnassa yhteistyökumppaneina ovat kunnat, yliopisto, teknillinen korkeakoulu ja maaseutukeskus, joiden kaikkien kanssa on aiheesta käyty alustavat keskustelut.

Koulutuksen yksi painopiste on laatukoulutus. Hanketoiminnan koulutuksen tähänastiset kokemukset ovat osoittaneet, että laatukoulutusta ei voida pitää erillisenä, vaan laajempaan kokonaisuuteen yhdistettynä osiona, jossa koulutuksen osanottajien oma aktiivinen rooli on tavallistakin merkittävämpi.

4.6. Hankkeiden valinta

Toimintaryhmän koordinaattori ja/tai toiminnanjohtaja auttavat hankkeen esittelijöitä sen valmistelussa. Jo alkuvaiheessa hankkeesta keskustellaan TE-keskuksen edustajan kanssa. Hanke-esityksen valmistuttua sen käsittelee johtokunnan valitsema työryhmä. Työryhmällä on johtokunnan antamat valtuudet ja hanke voidaan viedä eteenpäin ennen johtokunnan varsinaista kokousta, jossa asiasta tehdään johtokunnan päätös. Työryhmämenettely on tärkeää asioiden luistavuuden johdosta. Työryhmät käsittelevät asiat kahden viikon käsittelyajalla.

Hankkeen arvioinnissa selvitetään, kuuluuko hanke kehittämissuunnitelmassa toteutettavien asioiden piiriin. Seuraavana selvitetään, miten hyvin hanke toteuttaa kehittämissuunnitelman tavoitteita. Vielä katsotaan alueellista painotusta ja varmistetaan kuntarahoituksen mutkaton tulo sekä omarahoituksen saannin realiteetti. Hankkeen käsittelyn ja arvioinnin sekä muodollisen valmistelun jälkeen hanke toimitetaan TE-keskuksen käsittelyyn.

---

5. KEHITTÄMISSUUNNITELMAN VALMISTELUPROSESSI

Kokemus on voimavara

Kehittämissuunnitelma vuosille 2000-2006 on osa pitkäaikaista prosessia. Kaupunkiläheisen maaseudun ongelmat ovat olleet nähtävissä selkeästi jo 1980-luvulla, jolloin autoituminen oli kiihvasta. Palvelut olivat heikentyneet jo 1970-luvulta alkaen. Ympäristön ulkoinen ilme heikkeni silminnähden. Maa- ja metsätalouden investoinnit jäivät 1980-luvun lopulla murto-osaan muun maaseudun kehityksestä. Osasyynä olivat muut toimeentulomahdollisuudet, jotka kaupunki tarjosi. Toisaalta kaupunkien lähimpiin alueisiin liittyi maan arvonnousun odotuksia.

Ensimmäiset kyläyhdistysten perustettiin jo 1970-luvun lopulla. Varsinainen kyläyhdistysten nousu alueella alkoi 1980-luvun puolivälistä. Kyläkohtainen yhteistyö ja edunvalvonta tehtiin talkootyönä ilman suuria taloudellisia resursseja.

Varsinainen suuri murros tapahtui Suomen liittyttyä Euroopan Unionin jäseneksi. Tampereen seutukunta Vesilahden kuntaa lukuun ottamatta totesi jääneensä paitsi kaikesta kehittämisen tuesta. Vuosina 1995-1996 oli alueen maaseudulla voimakasta kritiikkiä yhteiskunnan päättäjiä, virkamiehiä ja luottamushenkilöitä kohtaan. Voimakkaalta vaikuttanut kritiikki sai vastakaikua 1996 kun silloisessa maaseutuelinkeinopiirissä annettiin ymmärtää, että rahoitusta pienimuotoiseen hanketoimintaan saattaa olla mahdollista saada. Hankkeita koottiin. POMO-ohjelma ajoittui sopivasti pelastamaan tilanteen. POMO-kauden ensimmäinen suuri kriisi oli se, että asukkaat ja toimijat ymmärsivät hanketoiminnan eri tavalla kuin se oli tarkoitettu. Hankkeiden vetäjiä ei löytynyt tai heidän joukossaan oli tehtävään sopimattomia henkilöitä. POMO-kausi oli pilottikyliltä vanhan paineen purkamista ja useimmille muille opettelua uusille työtavoille. Silti hanketoiminnan tulokset vastaavat hyvin tavoitteita. Eikä niitä sovi vähätellä. Tärkeintä on ollut asenteiden muutos.

Sisällöllisesti tilanne on ollut helpompi. Taajamaläheisen maaseudun alennustila on yleisesti todettu ja siihen haluttu vaikuttaa. Vaikka ongelmat poikkeavat selvästi syvän maaseudun tilanteesta, ne eivät ole sen vähäisempiä.

- maa- ja metsätalouden alennustila
- yritystoiminnan puuttuminen
- hoitamaton maisema
- sosiaalinen kipunointi
- suunnittelemattomuus
- yleinen aktiivisuuden puute

Kehittämistyön taustavaikuttimina ovat ne huomattavat mahdollisuudet, jotka perustuvat kaupungin väestöön, elinkeinotoimintaan, hyvään sijaintiin ja korkeatasoiseen infrastruktuuriin.

5.1. Tarvekartoituksesta valmistelumuistioksi

Tältä pohjalta päätti Kantrin johtokunta vuoden 1999 alussa käynnistää valmisteluprosessin, jossa kuultaisiin mahdollisimman monta potentiaalista toimijaa tai maaseudun asukasta. Valmistelusta ja halusta kerätä ajatuksia kerrottiin paikallisissa lehdissä ja kylälehdissä. Siitä lähetettiin jäsenkirje. Kuntaryhmä (elinkeinoasiamiehet ja maaseutusihteerit) kokoontuivat. Huhtikuussa 1999 järjestettiin Pirkanmaan ammattikorkeakoulun Ahlmanin oppilaitoksilla kutsutilaisuus yhteistyökumppaneille, sidosryhmille ja potentiaalisille yhteistyötahoille. Tilaisuudessa oli 63 henkeä. Toimintaan mukaan halukkaita tahoja ilmeni useita, mutta toiminnan muoto ja yhteisön oma rooli eivät vielä vaikuttaneet selviltä. POMO-toimintaa kehuttiin uraauurtavaksi ja sitä moitittiin yritysrahoituksen puutteesta.

Tämän tilaisuuden puheenvuoroissa tulivat yksittäisinä paloina esiin kaikki valmistelumuistioon sittemmin kirjatut toimintalohkot.

Jokaisessa kunnassa järjestettiin lehtikutsulla yleisötilaisuus ajatusten kokoamiseksi. Niillä alueilla, missä hanketoiminta oli virinnyt, oli aktiivisuus suurempaa, mutta hiljaisemmillä alueilla tilaisuudet jäivät osallistujamääriltään pieniksi. Kuntatilaisuuksissa oli yhteensä vain 79 osanottajaa. Samalla saatiin jälleen yksi osoitus kylätason aktiivisuudesta. Kylätilaisuuksissa on keskimäärin 30-40 henkeä paikalla.

Kirkonkylän asukas ei miellä olevansa maaseudun asukas, vaikka eurooppalainen luokitus niin osoittaa.

Pienissäkin taajamissa koetaan kunta roolia keskeiseksi hyvinvoinnin turvaajaksi. Näin siinäkin tapauksessa, että kunta ei tätä roolia ollut kovin kunnianhimoisesti hoitanut. Kylien asukkailla on enemmän uskoa omiin mahdollisuuksiin ja halua niiden käyttämiseen.

Tilaisuuksissa jouduttiin tarkentamaan myös rajanvetoa maatilatalouteen. Hanketoiminnan ulkopuolelta tulleilla oli lisäksi epäselvää toimintaryhmän todellinen erottuminen julkisyhteisöistä, valtiosta ja kunnasta. Asiaa kuvasi hyvin kommentti: *"ei me olla koskaan tämmöseen päästy, misä saa päättää ja on rahaaki"*. Toisaalta kuntatilaisuuksissa oli paljolti juuri oikeita toimijoita, joilla on mahdollisuus viedä sanaa eteenpäin ja mahdollisuus toimia itsekin hankkeen vetäjänä.

Asumishankkeiden tärkeys, paikalliset ympäristökysymykset ja matkailuun liittyvät toiminnot olivat tilaisuuksien keskeistä antia. Uusista ajatuksista suuri enemmistö oli yritysideoita, joko itselle tai toiselle. Markkinoinnin tukea korostettiin, vaikka yhteistoiminta ei tuntunut olevan osanottajien toivelistan kärjessä. Tilaisuuksissa sitten alkoi useita keskusteluja yhteistyöstä, jonka merkitystä alustuksessa korostettiin. Muuan kuntatilaisuuksien yksi havainto oli, että Kantrin toiminta-alueen kunnissa asukkaat tuntevat heikosti toisensa. Tämä ei johdu asukasmäärästä vaan kaupungin määräävästä asemasta kaikessa liikkumisessa ja sosiaalisissa suhteissa. Alueita vaivaa "yksinäisyys", ja tämä napa on lähikaupunki.

Tarpeellista kyläkierrosta joka kylään ei ollut mahdollisuutta tehdä, mutta Kantrin johtokunnan jäsenet ja aikaisemmin toiminnassa mukana olleet välittivät tietoja omalla alueellaan. Kaikista näistä tilaisuuksista saadun aineiston pohjalta laadittiin valmistelumuistio, joka toimitettiin maa- ja metsätalousministeriölle. Muistio käsiteltiin normaalina kokousasiana.

5.2. Muistioista suunnitelmaksi

Valmistelumuistion jälkeen kesäkuussa Kantri ry:n johtokunta järjesti seminaarin Kangasalla, jossa pohdittiin valmistelumuistion sisältöä. Tuossa vaiheessa yhteisenä teemana näytti olevan ympäristömyönteinen asuminen.

Muistion ympäristölohko "vetovoimainen kulttuurimaisema" todettiin sisällöltään ohkaiseksi, vaikka asia onkin tärkeä. Kuntasektori korosti pitäytymistä erillään kunnalliseen päätöksentekoon liittyvistä tavoitteista, esim koulujen lopettamisen estämisestä tai kaavoittamisesta. Myöhemmin kunnat ovat pyrkinet edesauttamaan "itsekaavoituksen" mahdollisuutta. Tämä liittyy kuitenkin osana uudentyypisiin kyläsuunnitelmiin, joiden toteuttaminen tapahtuu muutoin kuin tämän kehittämissuunnitelman kautta. Näissä kyläsuunnitelmissa yhdistetään toiminnallinen ja fyysinen suunnittelu.

Syksyn 1999 aikana käytiin keskusteluja kehittämissuunnitelman sisällöstä aikaisempien hankkeiden toteuttajien kanssa sekä Kantrin toimintaan muutoin osallistuvien toimijoiden kanssa. Erillisen Ruohonjuuri-projektin avulla toimittiin yhdessä muiden Pirkanmaan toimintaryhmien kanssa. Reijo Keränen Ylä-Savon instituutista kävi kertomassa hankkeiden evaluoinnista. Toimintaryhmät vierailivat muiden aktivointitilaisuuksissa yhteistyön syventämiseksi ja kokemusten vaihtamiseksi. Kantrin edustajat kävivät kahdessa naapurialueen tilaisuudessa. Projektin yhteydessä arviointimenetelmien asiantuntijana toimi Hallintotieteen laitos Tampereen yliopistosta.

Kevään 2000 ohjelmassa olivat sidosryhmät ja yhteistyötahot organisaatioiden vetäjien tasolla.

Kantrin toimijoita osallistui Juha Pohjosen vetämään koulutustilaisuuteen ja seminaariin, joiden järjestelyistä vastasi Pirkanmaan PMK-verkosto.

5.3. Miksi ei hanke-ehdotuksia

Ykkösmaseudun kehittämissuunnitelman valmistelussa on poikkeuksellista se, että hanke-esityksiä ei ole otettu vastaan. Kunta- ja kylätalaisuuksissa tarpeet tulevat tavallisesti esiin varsin konkreettisina. Hanke-esityksistä keskusteltiin, mutta joka tilanteessa ilmoitettiin, että suunnitelmia ei oteta toimintaryhmään vastaan. Tämä siksi, ettei herätetä perusteettomia odotuksia. Samalla ei ole haluttu valmistella hankkeita erikseen esim Leader -ohjelmaa varten.

Paikalliset hankkeet on aikaisemman kokemuksen perusteella koettu sellaisiksi, jotka pitäisi viedä eteenpäin ripeästi hankkeen synnyn jälkeen. Jos hanke-esityksen jälkeen on vähintään puolen vuoden odotus, näyttää kipinä sammuvan ja sen sytyttäminen uudelleen on monin verroin edellistä kertaa vaikeampaa. Eri asia on, jos kunnat Lempäälän tapaan kokoavat hankkeet kuntakohtaiseksi maaseudun kehittämisen ohjelmaksi, jonka puitteissa hankkeita valmistellaan.

5.4. Yliopisto mukaan

Tampereen Yliopistosta valmistelutyössä on ollut mukana edellä mainittu hallintotieteen laitos arviointimenetelmien kehittämisen osalta. Sosiaalipolitiikan laitos on suorittanut Kantrin toiminnan ulkoista arviointia erillisen pro gradu -tutkielman avulla. Heidän avullaan on saatu asiantuntija-apua myös englantilaiselta tutkijalta, toht Duncan Scott'ltä.

Tampereen yliopiston aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitoksen ympäristöpolitiikka-oppialalla on valmius osallistua yhteistyöhön tutkimuspanoksella. Tällä kohdin ovat mahdollisia sekä pienimuotoiset, pro gradu -kokoiset että tarvittaessa myös näitä laajemmat tutkimushankkeet. Kantri-seutuohjelman tavoitteita tukevia ympäristöpolitiikan tutkimusprofiilin elementtejä ovat mm. kiinnostus paikallisen, omaehtoisen toiminnan, osallistumisen ja paikallisten toimijaverkostojen tutkimukseen. Niin ikään tutkimusta on suunnattu ja suunnataan edelleen eri sektoreiden (mm. metsätalous, maatalous, energiatalous) paikallisen 'kestävän kehityksen' edellytyksiin ja ehtoihin. Paikallistutkimuksissa voidaan myös soveltaa sosiaalisten vaikutusten arviointi -tutkimuksen käsitteistöä ja tutkimusmetodologioita selvittämään seutuohjelman hankkeiden vaikutusta kohdealueiden yhdyskuntiin ja sen asukkaiden 'arkipäiväiseen' elämään (esim. selvitetään kansalaisryhmien nykyisen aktivoitumisen motiiveja ja mahdollisuuksia sekä paikallisen aktivoitumisen vaikutuksia paikallisyhteisöön ja sen asukkaiden identiteettiin, tutkitaan ympäristön laadun ja luonnon monimuotoisuuden rakentumista arkipäiväisen mutta merkityksellisen toiminnan sekä asukkaiden paikallisidentiteetin ja elämän laadun osaksi). Yhteyshenkilönä aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitoksella toimii dosentti Pekka Jokinen.

Kehittämissuunnitelman valmistelusta tiedotettiin paikallislehtien välityksellä yhteensä yhdeksällä lehtikirjoituksella.

Kantri ry:ssä on johtokunnan lisäksi työssä ollut mukana erillinen nelihenkinen työryhmä.

5.5. Seutukunnan maaseutustrategia

Kuntaryhmä on kokoontunut kevään 2000 kuluessa kehittämissuunnitelman osalta kolmasti. Seutukunnan elinkeinostrategian täydennykseksi kunnat ovat laatineet omista lähtökohdistaan erillisen maaseutustrategian, joka on ollut kuntien käsittelyssä keväällä 2000. Kuntien omarahoitusosuuksista on saatu sitoumukset kesällä 2000.

---

6. KEHITTÄMISNÄKÖKULMA

Maaseutu on kaupungin voimavara

6.1. Kokemus kehittämisenäkökulmasta

Kantri ry:n aikaisemman toiminnan yhteydessä on sekä toimijoiden että erityisesti ulkopuolisten taholta tullut oikeutetuksi koettua kritiikkiä maaseudun kehittämisen yleisestä näkökulmasta. Maaseutu itseisarvona on tärkeä maaseudun asukkaille ja toimijaryhmille. Silti kehittämistyössä tulee olla **asiakslähtöinen** näkökulma. Tarkastelijoina tällöin ovat mm yritykset, yhteisöt, verkostokumppanit ja kuntaorganisaatiot asiakkaineen. Samaa tarkastelua harjoittavat vaikkapa maaseudulle muuttoa suunnittelevat asukkaat, jotka eivät koe maaseutua ”sisällepäin”.

Näkökulman tarkistus ei koske maaseutuyhteisön sisäisiä kehittämistoimia mm palveluiden saatavuuden, asumisviihtyvyyden tai ympäristön tilan parantamisessa.

6.2. Maaseutu mukaan myönteiseen talouskehitykseen

Näkökulman tarkistuksessa pyritään saamaan liikkeelle ne kehittämistoimet, jotka parhaiten tuottavat tuloksia.

Niukkoja resursseja kohdennettaessa on tarpeellista saada houkuteltua resursseja monelta suunnalta samojen päämäärien hyväksi. Voimme ottaa esimerkin asumishankkeesta, jolla pyritään saamaan uusia asukkaita kylään. Aiemmin käytössä oleva malli tarkoitti kylän markkinointia kauniilla ympäristöllä, yhteyksillä taajamiin ja vaikkapa harrastamahdollisuuksilla.

Uudessa lähestymistavassa seutukunta hankkii yrityksiä ja yritykset rekrytoivat osaajia. Oman paikkakunnan vetovoimaa täydennetään aktiviteettimahdollisuuksilla ja asumisen vetovoimaisilla vaihtoehdoilla. Viimeksi mainittujen esimerkkinä tuodaan esille edellä mainittu kylä. Kehittämishankkeella luodaan kuvaa kylästä sekä konkreettisilla toimenpiteillä että markkinoinnillisilla toimilla. Tärkeimpiä kyläkuvan luoja ovat silti asukkaat, heidän yhteistyönä, kylän ilmapiiri ja työn tulokset. Hyvä kyläkuva saa aikaan toivotun tuloksen : asukkaat valikoituvat kyläkuvan mukaisesti, aktiivisuus luo aktiivisuutta ja lähikaupungin vaateliaat työntajat saavat haluamansa asiantuntijat. He puolestaan arvostavat omakotitaloa kulttuurimaisemassa sekä lasten turvallista kasvuympäristöä.

Edellä mainitussa esimerkissä mainittu kyläkuva voidaan kuvata esimerkiksi: yrittäjäkylä, yhteistyökylä, ympäristökylä, hoidettu kylä, musiikkikylä jne. Vastaavia kuvauksia voidaan esittää negatiivisista tunnusmerkeistä. Molemmista tapauksista on runsaasti esimerkkejä.

6.3. Kaupungin maaseutu

Asiakslähtöiseksi kuvattu kehittämistapa ei tunne suoraan kuntarajoja eikä aina edes seuturajoja. Se luo yhteydet inhimillisen elämän vaatimusten mukaisesti. Tämä vaatii myös hallinnolta joustavuutta seudun kokonaisedun aktiivista edistämistä.

Näkökulman muutoksella päästään näivettyvän maaseudun ja taloudellisesti voimakkaasti kehittyvien taajamien todellisuudesta positiiviseen kehitykseen, jossa yhtenä tuloksena on taloudellisen hyvinvoinnin kasvu.

Maaseutu on kaupunkiyhteisön voimavara. Useimmilla alueilla maassamme tämän tosiasian hyödyntäminen jää puolitiehen siitä syystä, ettei riittävän suurta kaupunkia ole lähistöllä. Yhteistyömuotoja on rakennettava tuolloin muulla perusteella. Taajamaläheisen maaseudun etuna on, että se voi tarjota kaupunkiyhteisölle välitöntä hyötyä. Samalla lisääntynyt toimeliaisuus tuo elinvoimaisuutta maaseudulle muuttamatta aluetta kaupunkiyhteisöksi.

Hyötyjinä ovat sekä maaseudun että kaupungin toimijat ja organisaatiot omissa pyrkimyksissään.

6.4. Miten voimme palvella

Keskeinen kysymys on se, mitä haluttua asiaa maaseutu voi tarjota - *miten voimme palvella*.

Vastaukseen voi sisältyä yhtä hyvin vakituista tai loma-asumista kuin palvelutuotantoakin .

Tavaratuotantoon pitää taajamaläheisellä maaseudulla saada sisältymään *sama palvelun sisältö* kuin mitä kaupungissa on. Palvelun tarjoamisen paikka voi olla kaupungissa tai lähimaaseudulla, jonne siirtyminen ei vielä ole matkustamista ja tapahtuu palvelun ostajan päivittäisen toiminnan sisällä. Koska emme kulje tyhjiössä, sisältyy kokonaiskonseptiin maaseudun maisema. Monimuotoisena, siistinä ja vetovoimaisena se lisää myös taajamien vetovoimaisuutta.

Palvelun tai tuotteen käyttäjän kannalta ostettu hyödyke ei rajaudu yrityksen tai yrittäjän vaan tarpeen mukaan. Rajaus ei tapahdu myöskään sen mukaan tuleeko tarjonta maaseudulta vai kaupungista.

Asiakaslähtöinen näkökulma pakottaa yrittäjät toimimaan yhteistyössä –ei pelkästään tuotekehityksen ja markkinoinnin alueella vaan lopullisen tuotteen rakentamisessa. Samassa yhteistyöryhmässä voi olla yrittäjiä myös kaupunkialueelta.

---

7. TAVOITTEET

Ykkömaaseutu

Kehittämissuunnitelman tavoiteasetanta tukeutuu fyysiseltä sijainniltaan taajamaläheisyyteen, toiminnalliselta osaltaan taajaman varjoon.

Kaupungin ja maaseudun väliset raja-aidat ovat mieltämistäpoja Niiden purkamista on jatkettava uskottavan ja molemminpuolista hyötyä tuottavan vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suunnitelma toteuttaa arvoja, jotka ovat: oikeus luontoon, vastuu elinympäristöstä, kestävä talous sekä ihmisten välinen tasa-arvo.

Taloudellista hyvinvointia haetaan edistämällä maaseudun elinkeinoja innovaation, kehittämistyön, verkostoitumisen ja kysyntää lisäävän laatutyöskentelyn avulla. Yritysten ja palvelujen edistämiseksi pääpaino asetetaan ammatinharjoittajien, mikroyritysten ja perheyriyten yhteistyöstä saatavalle edulle. Itsensä työllistämisen kulttuurissa vastavuoroinen apu kuuluu asiaan.

Maaseutuasumisen ympäristövaikutuksista on keskusteltu viimeisen 20 vuoden ajan. Tämä keskustelu saa entistä tärkeämmän aseman taajamien lähellä, missä ympäristöpaine muutoinkin on poikkeuksellisen suurta mm. asumisen ja yritystoiminnan johdosta. Maaseutuasumisen edistämiseksi erottuvat omaksi ryhmäkseen ne alueet jotka lähiaikoina tulevat taajaa-asumisen käyttöön. Näillä alueilla ympäristölliset toimet saavat muotonsa kaavasunnittelun, kunnallisen infrastruktuurin ja suunnittelun yhtenäisvaatimuksen kautta. Varsinaiseen maaseutuasumiseen katsotaan tässä suunnitelmassa sisältävän konkreettisen taloissa asumisen lisäksi asuinympäristön tilan ja maaseudun kulttuurimaiseman siihen liittyvine erityispiirteineen.

Kaupungin tuntumassa oleva loma-asutus on saanut yhä enemmän vakiasumisen tunnusmerkkejä. Loma-asuntojen koko on kasvanut ja varustetaso noussut. Loma-asunnolla vietetty aika kasvaa ja vakiasunnolla vietetty aika pienenee. Muuttunut ajankäyttö on nähtävä sekä voimavarana että haasteena. Maaseudun yhteisölle on kyse voimavarasta, joka tuo uusia ihmisiä paikalliseen toimintaan. Toisaalta on kyse haasteesta, jossa punnitaan ympäristön tilalle tai maisemalle aiheutuneita muutoksia. Lisääntyvä pendelöinti aiheuttaa kustannuksia ja rasittaa tiestöön. Rakentamisen laadulliset seikat voivat joko vahvistaa kulttuurimaisemaa tai päinvastaisessa tapauksessa pilata sen kokonaan.

7.1. Laadulliset tavoitteet

Sosiaalisen yhteisön kiinteyttäminen

Maaseudun *sosiaalisen yhteisön kiinteyttäminen* vakiasukkaiden ja muiden toimijoiden yhteistyönä

Maaseudun asukkaiden ja maaseudulla käyvien loma-asukkaiden, luonto-, eläin- tai liikuntaharrastajien paikallisen sosiaalisen yhteenkuuluvaisuuden lisääminen

Kulttuuriympäristön kohentaminen

Taajamaläheisen maaseudun *kulttuuriympäristön kohentaminen* vetovoimaiseksi toimijoiden kohtaamispaikaksi

Kaupungin tuntumassa vaivaa maaseudun näivettyminen epämääräisten odotusten ja perinteisen maaseudun toiminnan häviämisen johdosta. Maaseudun kulttuuriympäristö rakennuk-

sineen tarvitsee jatkuvia toimia elinvoimaisen kyläkuvan ylläpitämisessä. Maaseudun hyvä yleisilme on edellytys yritystoiminnan, asumisen ja eri toimijoiden yhteistyön onnistumiselle .

Ympäristövastuu

Toimintatapojen kehittäminen *ympäristövastuiseksi*

Kyläyhteisössä huolehditaan myös lähialueen luonnonympäristön tilasta. Rakentamista ohjataan kohti ekologisen asumisen laatujärjestelmiä. Maisemassa otetaan huomioon paikallinen toimintakulttuuri historiallisen omaleimaisuuden säilyttämiseksi.

Hyvinvoinnin edistäminen

Hyvinvoinnin edistäminen työn tehokkuutta lisäämällä.

Verkostojen avulla voidaan työ suorittaa tarkoituksenmukaisimmassa paikassa ja -tavalla . Yritysten yhteistyöllä jaetaan riskiä, kootaan tietoa, säästetään aikaa, saadaan lisää tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta työhön sekä vältetään turhaa liikkumista. Säästynyt aika on mahdollista käyttää varsinaiseen yritystoimintaan tai vapaa-aikaan.

Syrjäytyneisyyden haittojen vähentäminen

Syrjäytyneisyyden haittojen vähentäminen ja uusien aktiviteettimahdollisuuksien luominen

Syrjäytyminen on lisääntyvä ongelma sekä maaseudulla että kaupungissa. Maaseudulle luodaan aktiviteetteja syrjäytyneille tai syrjäytymisuhassa oleville. Toimintaan liittyviä palveluja toteutetaan yhdessä yhteistyöorganisaatioiden kanssa. Aktiviteetteja voidaan toteuttaa ilman majoitustarvetta.

Aktiviteettivaihto

Maaseutu- ja kaupunkinuorten yhteistyön edistäminen aktiviteettivaihdoilla.

Maaseudun ja kaupungin palvelutarjonta täydentävät toisiaan. Erityisesti maaseudun mahdollisuudet ovat tässä vielä pääosin hyödyntämättä. Yhteistyötä voidaan harjoittaa nuorison parissa toimivien organisaatioiden tai kuntien kanssa.

7.2. Määrälliset tavoitteet

Määrälliset tavoitteet ovat toimintaryhmän seutuohjelman kova ydin. Ne ilmaisevat, mitä toteutetaan ja mihin seuranta kohdistuu. Siksi määrällisten tavoitteiden asetannassa tarvitaan realismia, kokemusta ja varovaisuutta. Näitä tavoitteita ei voi varsinaisesti suunnitella, sillä ihmilliseen elämään sisältyy yllätyksiä eikä kukaan tiedä toimintaolosuhteista v. 2006. Tulokseen vaikuttaa työmarkkinalainsäädännön kehitys, suhdanteet, energian hinta ym. Emme myöskään halua liioitella syntyvien uusien työpaikkojen määrää, vaikka se olisikin maan tapa. Määrällisiä tavoitteita ei ravisteta tukasta, vaan perustelemme ne seuraavan tarkastelun kautta.

- työpaikkojen määrän muutos Tampereen seutukunnan maaseutualueella on ollut lievästi negatiivinen s.o. – 0,4 % v. 1993-1996 (Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit)
- seutukunnan maaseutualueen pienyritysten määrä (muut kuin maatilat) oli vuonna 1996 1026 kpl, päätoimisten viljelijöiden määrä oli vuonna 1999 1024 kpl (MMM uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön yleismittarit, Tampereen seutukunta –tilastoaineisto 3.2. 1999, Tampereen kaupunki)
- Pirkanmaan TE-keskuksen alueella oli maaseudun pienyrityksiä (ei-maatalous-) v. 1997 5075 kpl (MTTL Maaseudun pienyritysrekisteri)
- päätoimisten viljelijöiden osuus koko seutukunnan väestöstä on 0,35 % ja maaseutualueen väestöstä 5 % (Tampereen seutukunnan tilastoaineisto 3.2. 1999)

- orgaanisen kasvun mukaiseksi haja-asutusalueen väkilukumaksimiksi voidaan määritellä nykyisen väkiluvun (20329) kaksinkertaistuminen seuraavan 30 vuoden kuluessa. Toisin sanoen varsinaisen maaseutualueen väkiluku 7 kunnan alueella voi enimmillään kasvaa 4000 hengellä v 2006 loppuun mennessä.

Käytettävissä olevasta tiedosta voidaan johtaa, että periaatteessa Kantri ry:n tulokset voisivat olla nelinkertaiset POMO-kauteen nähden (kaksinkertainen aika, kaksinkertaistuva rahoitus). Jos taas optimistisesti oletamme, että kaupunkiseudun maaseutualueella toimivien maaseutuyritysten lukumäärä kasvaisi v. 2000-2006 10 %, saisimme tulokseksi 100 uutta yritystä ja noin 120 työpaikkaa. Jos kokemuseräisesti laskemme yhden työpaikan luomisen hinnaksi 500 000 mk, niin koko ohjelmakauden panostuksella (n. 50 mmk) saataisiin 100 uutta työpaikkaa. Näitä lukuja on vielä korjattava kokemuseräisellä realismilla pienemmiksi. Kaikki työpaikat syntyvät perinteisen maatalouden ulkopuolelle. Koska työpaikkoja syntyy olemassa oleviin yrityksiin ja kotitaloussektorille, jää uusien tai uudistuvien yritysten määrä tätä tasoa pienemmäksi. Yrittäjäverkostojen määrä jää vielä pienemmäksi, sillä verkostoon osallistuu keskimäärin 2,5 yritystä. Muut osallisuutta kuvaavat luvut perustuvat kylien ja koulujen lukumääriin. Lisäksi ilmoitamme eräitä osaamiskeskustoiminnasta johdettuja tavoitteita.

1. Toimintakauden aikana luodaan 25 kylässä järjestäytyneet yhteistyörakenteet vakiasukkaiden ja loma-asukkaiden kesken
2. Kylämaisemaa ja kulttuuriympäristöä kehitetään 30 kylän alueella ja jokaisen valtatievarrella
3. Erikseen määritelty ympäristövastuinen asuminen on otettu käyttöön puolessa alueen asuinyhteisöistä
4. Yrittäjät ovat muodostaneet 40 liiketoiminnallista yhteistyöverkkoa, joihin osallistuu yhteensä 100 yritystä
5. Uusia aktiviteetteja maalla tarjotaan 300 syrjäytyneelle tai syrjäytymisuhan alaiselle
6. Aktiviteettivaihtoon on osallistunut vuosittain 14 koulua keskimäärin 25 oppilaan ryhminä, jolloin kokonaismääräksi tulee kuudessa vuodessa 2100

Tällä kehittämistyöllä saadaan aikaan

- 90 uutta työpaikkaa
- 40 yritysverkoston liiketoimintasuunnitelmaa
- 60 uutta tai uudistettua yritystä
- 50 uutta tuotetta tai palvelua
- 30 ympäristövastuisen asumisen suunnitelmaa
- 8 gradua ja 2 tutkimusta
- 1 kpl incubation center (tietoyritysten henkilöstön ajatusidättämö)

7.3. Miten tavoitteet toteutetaan

Kantri ry ymmärtää itsensä pisteeksi, jossa kohtaavat (1) paikallinen aloitteellisuus (2) seudullinen osaaminen sekä (3) kaupungista maalle sosiaalisen ja taloudellisen työnjaon puitteissa kohdistuva kysyntä.

Ykkösmaaseudun ohjelmalogiikka esitellään kunnallisille päättäjille v. 2000 aikana.

Koska asioista ei koskaan tiedoteta tarpeeksi ja uuden asian omaksuminen edellyttää henkilökohtaista yhteydenottoa, toimintaryhmä jalkautuu kansan pariin. Lähtökohtana käytetään POMO-kauden kokemuksia ja Leader +:aa uutena toimintakanavana. Erityinen huomio kiinnitetään seuraaviin tahoihin: POMO-kauden "uinuvat alueet", pienet taajamat ja kirkonkylät,

yrittäjäyhdistykset, kauppakamari, osaamiskeskusorganisaatio, IT-yritykset, Tampereen kaupungin sosiaali- ja koulutoimi, Tampereen Yliopisto, Tampereen Teknillinen Korkeakoulu, kunnissa ns. rehtorikokoukset. Toimintaryhmän kautta maaseutu nousee uskottavaksi osapuoleksi erilaisissa riskiä sisältävissä tai sosiaalisia innovaatioita edellyttävissä hankkeissa.

Perustiedottamista varten laaditaan ”kansan katekismukseksi” kirjanen, johon on koottu mm. POMO-kauden kokemukset ja tulokset, yhteenveto tästä seutuohjelmasta, uudet hankekriteerit, hankevetäjän ohjeet, toimiston esittely,

Yhteistyö Hervannan EU-ohjelman, muiden toimintaryhmien ja ulkomaisten toimintaryhmien kanssa käynnistetään henkilökohtaisilla käynneillä.

---

8. VALITTU TEEMA

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus

Teema on tietoisesti kohdennettu, lähes kapea. Se perustuu kuitenkin maaseudun kehitystä määrävään toiminnalliseen logiikkaan. Rajapintana (interface) se ohjaa hankkeita. Tärkeää ei ole satsauksen suuruus tai laajuus, vaan se, että satsaus kohdistuu oikeisiin asioihin.

”Ykkösmaseudun kehittämissuunnitelma” ilmaisee jo nimenä alueen olevan ensimmäisenä kaupungista maaseudulle päin siirryttäessä. Tampereen seutukunnassa kaupungin läheisyys on se voimavaratekijä, johon kehittämistyö perustuu.

Toiminta-alueen hyvä infrastruktuuri ja sijaintitekijät mahdollistavat todellisen ja hyötyä tuottavan vuorovaikutuksen maaseudun ja kaupungin välillä. Koska Tampere ei sijaitse meren rannalla, ympäröi helposti saavutettavissa oleva maaseutu sitä kaikilta puolilta. Kaupunkiseudun kehittämiseen on varattu myös taloudellisia resursseja, joiden vaikutus ei kuitenkaan yllä maaseudulle saakka. Tämän kehittämissuunnitelman kautta rahoitetaan vain maaseutua ja sen toimijoita. Toistaiseksi ei ole rahoituskanavaa, joka aktivoisi kaupunkitoimijoita vuorovaikutukseen maaseudun kanssa.

Puolen tunnin ajomatkan sisällä Tampereelta on tavoitettu jo 4/5 osaa koko toiminta-alueesta. Tällöin toimintojen rakentaminen voidaan päivän sisällä –periaatteella. Aktiviteetit eivät tarvitse majoitus-, huolto-, ym investointeja vaan molempiin suuntiin kuljettaessa päivän päätteeksi voidaan palata kotiin. Tästä seuraa samalla se, että toiminnan taloudellinen vaikutus ei ole samanlainen kuin alueilla, joilla myydään koko palvelu yöpymisineen kaikkineen.

Taajamaläheisen alueen ei ole syytä kilpailla syvän maaseudun kanssa esimerkiksi tavara-tuotannon alueella, koska mainittavaa lisäarvoa ei yhteen suuntaan kuljetettavalla tavara-toimituksella saada. Tästä syystä lähtökohtana on tuote + extrapalvelu, jolloin sijaintietua voidaan käyttää viemättä voimavaroja muulta maaseudulta.

Päivän sisällä –periaate on ollut tarpeen saada käyttöön jo siitäkin syystä, että kaupungin hotell-, illanvietto- ym palveluille on lähimaaseudulta vaikea rakentaa laajaa kilpailukyistä vaihtoehtoa. Silti majoitustiloja tarjotaan jossain määrin niitä kaipaaville. Maaseudun yhtenä tunnuspiirteenä on, että siellä on tilaa monille toimintoille, jotka eivät ole kaupungissa mahdollisia.

Koska maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on käytännössä liikennevirtaa, tulee avautuvista maisemista julkishyödyke. Tämä maisema ei silti ole pelkkää tuotantomaisemaa eikä kulttuurimaisemaa, vaan siihen kohdistuu sama intressi kuin kaupunkipuistoon. Tähän samaan maisemaan haluaa myös sijoittua asukkaiksi osa seudun työssäkäyvistä. Vuorovaikutuksen seuraukset johtavat siten ympäristövastuisten asumisen yhtälöön, jossa on haettava uusia menetelmiä ja käytäntöjä. Pidämme totena, että Tampereen seudusta voisi tulla tällaisten policy-ratkaisujen edelläkävijä, tässäkin mielessä maan ykkösmaseutua.

Valittu teema-maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus- nähdään kehittämissuunnitelmassa laajassa merkityksessä.

Se pitää sisällään paitsi tuotteiden ja palveluiden verkot myös toimijoiden yhteistyön kysynnän asettamassa laajuudessa. Suunnitelmalla pyritään auttamaan maaseudun lisäksi kaupungin ongelmia silloin kun niiden ratkaisusta aiheutuu taloudellista hyvinvointia maaseudulle.

Valittuun teemaan sisältyy riskinä se, että Tampereen seutu saatetaan kokea liiankin hyvin menestyväksi. Että se ei tarvitsisi maaseudun kehittämistä tilanteessa, jossa suurin osa maaseudusta taistelee muuttotappiota vastaan. Mielikuville emme voi mitään, mutta pidämme tärkeänä, että operoinnista muuttovoittomaaseudulla saadaan kokemusta. Tähän Tampereen seutu on käsittäksemme soveliaa alue.

Toinen riski sisältyy siihen, että vuorovaikutukseen sisältyy ekologisesti kyseenalaista liikennettä. Se edellyttää autoa.

Vastauksemme tähän huomautukseen kuuluu: 1) liikenteen päästöjen vähentämiseksi on käytettävä yhtä valtakunnallista ohjauskeinoa (polttoaineen ympäristöveroa). Ainakin talousteorian kannalta on väärin käyttää useampaa kuin yhtä saman hierarkiatason keinoa yhden tavoitteen (päästöjen vähentämisen) toteuttamiseksi 2) pitkällä tähtäimellä mahdollisuus valita asuinpaikka maalta, työpaikan suuntasektorista, vähentää työssäkäyntiliikennettä. Maa-seudun kehittäminen millä tahansa alueella käy mahdolltomaksi, jos emme ota autoilua tekijänä, jolle muu kehitys voidaan rakentaa.

---

9. TOIMENPIDEKOKONAISUUDET

Vastuuta ja yhteistyötä

Pääteemaksi valitun Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus –teeman ohella suunnitelma sisältää kolme toimenpidekokonaisuutta ja ehtotarkastelun.

Toimenpidekokonaisuudet ovat:

- ✓ **Ympäristövastuinen asuminen.**
- ✓ **Aktiviteettipalveluja lähimaaseudulta.**
- ✓ **Tuotteiden ja yritysten verkot.**

Ristiintarkastelussa toimenpidekokonaisuudet kohtaavat kolme ehtoa, jotka tulee näkyä toimenpiteiden toteutuksessa.

Nämä ovat:

- **Kestävän ympäristön –ehto.**
- **Osaamisintensiivisyyden (parhaan osaamisen) ehto.**
- **Kansainvälisyys -ehto.**

9.1. Ympäristövastuinen asuminen

Ympäristövastuinen asuminen tarjoaa aidon asumisvaihtoehdon taajamaläheiselle maaseutuasumiselle.

Paikallisen identiteetin pohjalta rakennetaan monimuotoiset ja viihtyisät vaihtoehdot . Maaseutuasumisen todetut tai oletetut ongelmat ratkaistaan parasta asiantuntemusta hyödyntäen. Maaseudun vesihuolto, jätteiden kuljetus- ja käsittely sekä liikennefilosofia vaativat erityisosaamista, jossa myös yliopisto ja korkeakoulu voivat olla tukena. Pyritään pääsemään kyläkohtaisiin kompostikokeiluihin esimerkkinä hajautetusta vastuullisesta järjestelmästä.

Maaseudun uudisasutuksen järjestämisessä osallistutaan valmistamaan konsepti, jossa maaseutu pysyy maaseutuna.

Maaseuturakentamisen laatutason turvaamiseksi tuetaan paikan hengestä lähtevän laatujärjestelmän toteuttamista.

Luodaan menetelmät, joilla mahdollistetaan loma-asuntojen muuttaminen ympärivuotisiksi asunnoiksi.

Vetovoimainen kulttuurimaisema ei ole itsestäänselvyys . Maataloustuotannon aktiivisuuden vähentyessä ja elämän rytmin muuttuessa maisema on muuttunut elämishyödykkeeksi.

Edistyksellisen luonnonhoidon kulttuuri toteutetaan asukkaiden ja maanomistajien yhteistyöllä.

Alue-ekologista suunnittelua testataan maatalouden erityisympäristötukijärjestelmien tukena.

Tienvarsimaiseman estetiikkaan kiinnitetään POMO-aikana aloitettua konkreettista huomiota.

Osallistutaan rantojen ja pienvesien ympäristötoimenpiteisiin sekä kalakantaa ja sen hyödyntämistä edistäviin toimiin.

Vetovoimaisen kulttuurimaiseman identiteettiä korostetaan kylän parhaiden ominaisuuksien esilletuonnilla. Tässä ei pidä unohtaa rakennettua ympäristöä puutarhoineen.

9.2. Aktiviteettipalveluja lähimaaseudulta

Aktiviteettipalveluja lähimaaseudulta tarkoittaa mm matkailu-, liikunta- ja elämyspalvelujen kokonaisuutta Tampereen seudulle soveltuvaksi. Kyse on palveluista, joiden saavutettavuus on alle tunnin ajomatkan päässä. Useimmiten palvelujen tarjonta edellyttää verkostoitunutta toimintaa ja keskitettyä markkinointia. Teemoina voidaan mainita luontoharrastus, vesiaktiviteetit, kulttuurihyödykkeet, kokoukset, tilaisuudet ja juhlat oheispalveluineen, moottori- ja hevosurheilu-aktiviteetit jne. Näiden palvelujen kehittämisellä on erityinen tilaus koska seutukunnassa kysyntä ylittää selvästi tarjonnan.

Nuorten osallistuminen tapahtuu heille luonnollisten aktiviteettien kautta. Extreme-lajeissa nuoret ovat parhaita toiminnan vetäjiä ja heille on suotava yritysysteistyössä yhtäläinen edunsaaja-asema kuin muillakin on. Nuoria osallistujia hankitaan urheilun harrastelajeista; kiipeily, sukellus, matkailuistelu, junior lifesaver, x-adventure jne. Samoin osallistujia hankitaan ja yhteistyötä vahvistetaan mm Partiolais- sekä VPK- nuorisotyön kanssa.

Toinen erityisesti nuorille osallistujille varattu toimintalohko on eläin- ja 4H, esimerkiksi hevos-harrastuksen parissa. Lisääntynyt into ratsastusharrastukseen antaa toimintamahdollisuuksia muillekin kuin varsinaisille ratsastuskouluille.

Tampereen seudulla kirjataan vuosittain lähes 600 000 majoitusvuorokautta. Tampereen kaupungin teettämän matkailututkimuksen mukaan matkailijoiden rahankäytöstä aiheutuvat suorat taloudelliset vaikutukset Tampereelle olivat 1,7 mrd mk ja vastaavasti muun Pirkanmaan osalta 1,04 mrd mk. Matkailun arvioidaan työllistävän Tampereella 4 485 kokopäiväistä työpaikkaa, vastaava luku muualla Pirkanmaalla on 3 268.

Vaikka tutkimuksessa haastatelluista matkailijoista 63 % oli vapaa-ajanmatkalla, muodostavat messu- ja kongressimatkailijat suoranaista matkailutuloa tarkasteltaessa erittäin tärkeän ryhmän. Tampereen Messut Oy laskee vuosittain yli 100 000 asiakasta. Tampere-talolla on sen 10 olemassaolovuoden aikana ollut 2 miljoonaa käyttäjää. Potentiaaliseksi markkina-alueeksi pitää laskea myös kaupunkiseudun oma asukasmäärä, lähes 250 000 henkeä.

Tampereen kaupunki markkinoi matkailutarjontaa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Kotimaan markkinointi on pääosin mediamarkkinointia, jossa korostetaan kaupungin ja kaupunkiseudun monipuolisuutta niin majoituksen, tapahtumien kuin aktiviteettienkin suhteen. Ulkomaanmarkkinoinnissa osallistutaan Matkailun edistämiskeskuksen tarjoamiin markkinointitoimenpiteisiin (messut, workshopit, esitejakelu) valituilla painopistealueilla, joita ovat Skandinaavia, saksankielinen Keski-Eurooppa ja Kaukoitää.

Matkailun markkinointia alueella hoitaa Tampereen matkailutoimisto, jonka toimipaikassa Tampereella toimintaryhmällä on oma yhdyshenkilö. Pirkanmaan matkailu ry ja sen matkatoimisto Tamtours ovat mukana tuotteiden rakentamisessa ja myynnissä.

Syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alaisia varten luodaan aktiviteettipalveluita, joita on mahdollista toteuttaa yhteistyöorganisaatioiden tai esimerkiksi kunnan kanssa yhteistyössä.

Julkisyhteisöt voivat osallistua aktiviteetteihin myös mm koulujen todellisten opetusjaksojen järjestämiseksi maaseutukoulussa ja maaseutukoululaisten vastaavien jaksojen järjestämiseksi kaupungissa.

9.3. Tuotteiden ja yritysten verkot

Tuotteiden ja yritysten verkot tehostavat maaseutuyritysten toimintamahdollisuuksia yhteisöllisellä tavalla. Toimintamallien kokeilulla voidaan ottaa yksityistaloudellisesti epätarkoituksenmukaista riskiä. Aiemmin mainittujen aktiviteettipalveluiden lisäksi tuotteiden ja yritysten verkot voivat liittyä useisiin elinkeinoaloihin.

Harrastus-, matkailu- ja luontoyrittämisen erityispiirre taajamäläheisellä alueella on *päivän sisällä* –periaate, jolloin palvelun ostaja pääsääntöisesti palaa kotiin lähikaupunkiin yöksi.

Tuotteiden verkossa voidaan toteuttaa myös muusta poikkeavaa päivittäistavaratuotantoa. Tähänkin, kuten palvelutuotantoon, pyritään saamaan mukaan palvelun sisältö. Se taas tulee mahdolliseksi yrittäjien yhteistyön avulla.

Elintarvikkeiden saattaminen laadullisesti turvallisina ja *päiväntuoteena kuluttajalle* on taajamäläheisen maaseudun mahdollinen brandi.

Pitkäjänteisen sopimustuotannon aikaansaamiseksi kaupunkien laitosten elintarvikehankintaan kiinnostaa käyttäjiä. Elintarvikkeiden tuottajat ja jalostajat tulee saada sopimustuotannon piiriin, kun vielä tuotantoa on olemassa.

Maaseudun hyvinvointipalveluiden lisääntyessä on alan yritystoimintaa edistettävä kaikin keinoin.

Kiinteän polttoaineen markkinoiden tuotteita ja niiden markkinoille saattamista kehitetään parhaan asiantuntemuksen avulla.

Paikallisten raaka-aineiden markkinalähtöistä tuotekehitystä, valmistusta ja markkinointia edistetään korkeakoulun asiantuntija-avulla.

YMPÄRISTÖVASTUINEN ASUMINEN

AKTIVITEETTIPALVELUJA LÄHIMAASEUDULTA

TUOTTEIDEN JA YRITYSTEN VERKOT

---

10. RISTIINTARKASTELU

Plussat

Ristiintarkastelun tekijät on mahdollista ottaa laajasti mukaan toimenpiteisiin.

Kestävän ympäristön ehto täyttyy kehittämissuunnitelmassa asumisen ja kulttuurimaiseman osalta sekä vahvistaa aktiviteettipalveluiden ja uusien tuotteiden kysyntää.

Parhaan osaamisen ehto saadaan toteutetuksi asumisen, aktiviteettipalveluiden, kulttuurimaiseman ja yritysverkostojen osalta. Parhaalla osaamisella tarkoitetaan parhaan ja käyttökelpoisen asiantuntemuksen mukaan ottamista hankkeiden taloudelliset resurssit huomioiden. Asiantuntemusta antavat korkeakoulu, yliopistot ja erilaiset asiantuntijaorganisaatiot.

Kansainvälisyyden ehto ei toteudu itsestään. Kansainvälistä yhteistyötä haetaan Tampereen seutua vastaavilta alueilta. Jokaisen teeman osalta haetaan vähintään yksi kansainvälistä ulottuvuutta vähintään yhdelle hankkeelle.

Edellisiin liittyy jokaista teemaa koskeva ehtoasetelma, joka voi tuoda lisäarvoa toimenpiteelle:

- Parhaan asiantuntemuksen ehto
  - Kestävän ympäristön ehto
  - Kansainvälisyysehto
-

11. KEHITTÄMISSUUNNITELMAN KUSTANNUKSET JA RAHOITUS

Kaikki maksaa

Kehittämissuunnitelman kustannuksista on tehdyssä hanketyössä saatu kohtalaisen selkeä kuva. POMO-toimintaan verrattuna kehittämissuunnitelmassa on otettu huomioon asiantuntijoiden aiheuttamat kustannukset, lisääntyvä koulutus ja toimijoiden verkostojen nykyistä aktiivisempi toiminta. Yritystoiminnan pienimuotoinen tukeminen ja yritysten verkostot ovat kustannuksia lisäävä elementti. Kehittämissuunnitelman vaikuttavuutta lisätään keskittymällä suunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin ja pääsemällä siten syvemmälle haluttuihin kokonaisuuksiin.

11.1. Kustannukset

Kehittämissuunnitelman kokonaisrahoituskustannukset arvioidaan olevan **toimenpidekonnaisuuksittain seuraavat:**

Ympäristövastuinen asuminen	2,0 mmk/v
Aktiviteettipalveluja lähimaaseudulta	2,6 mmk/v
<u>Tuotteiden ja yritysten verkot</u>	<u>2,6 mmk/v</u>
Yht	7,2 mmk/v

Toimintalohkoittain kustannukset jakautuvat seuraavasti:

Toimintalohko 1: Alueellinen maaseudun kehittäminen	6,95 mmk/v
Toimintalohko 2: <u>Alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö</u>	<u>0,25 mmk/v</u>
Yht	7,20 mmk/v

Hallinnon kustannukset sisältävät seuraavat kustannuserät:

- toiminnanjohtaja
- koordinaattori (osa-aikainen)
- kirjanpito palvelu
- johtokunta
- työryhmät
- taitojen hankkiminen
- hankekumppaneiden etsintä
- muut hallintokulut, esim toimiston ylläpito ja hankinnat

Taloushallinnon järjestämiseksi rationaalisesti on Pirkanmaan toimintaryhmien kesken keskusteltu yhteistyön mahdollisuudesta. Yhteistyöllä on mahdollista kustannusten alentamisen ohella myös taata laadukas oikea-aikainen tieto viranomaisille sekä helpottaa hankkeiden valmistelua ja päätöksentekoa eri portaissa.

11.2. Rahoitus

Suunnitelman rahoitus jakautuu seuraavasti:

RAHOITUSTAULUKKO

vuosi yksit	toiminnan kokonaisrahoitus					hallinto				kust yht
	32 %	julkinen		68 %		EU 50%	valtio 30%	kunta20%	Yht	
	EU 50%	valt30%	kunta20%	yht						
2000	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2001	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2002	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2003	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2004	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2005	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
2006	2,3	2,45	1,47	0,98	7,2	0,36	0,216	0,144	0,72	7,92
	16,1	17,15	10,29	6,86	50,4	2,52	1,512	1,008	5,04	55,44

Kunnat suorittavat osuutensa hankerahoituksesta sitä mukaa kuin toimenpiteitä kunnan alueella toteutetaan. Hankkeiden toteutuessa usean kunnan alueella maksuosuudet jakautuvat kuntien kesken tasan samansuuruisina, kuten tähänastisessa hanketoiminnassakin on ollut tilanne. Hankkeiden tarkoituksenmukaisuusharkinnan suorittaa täysivaltaisesti toimintaryhmä. Hallinnosta mahdollisesti aiheutuva kuntaosuus suoritetaan könttänä tasajakoperiaatteella toimintaryhmälle.

Yksityinen rahoitus sisältää rahaa, talkootyötä ja luontoissuorituksia hankekohtaisesti päätettävissä suhteessa.

12. SUHDE MUIHIN STRATEGIOIHIN JA OHJELMIIN

Samalla kaivolla

Kehittämissuunnitelma tukeutuu Tampereen seutukunnan ja Pirkanmaan strategioihin. Niiden perusteella taajamäläheiselle maaseudulle haetaan roolia, jossa hoidettu, elinvoimainen maaseutu tuo toimeentuloa ja on vetovoimainen lähivirkistymisen alue.

12.1. Seutus suunnitelma ja elinkeinostrategia

Tampereen kaupunkiseudun seutus suunnitelma ja elinkeinostrategia pyrkii alueen kilpailukyvyyn kehittämiseen. Yritystoiminnan edellytysten edistämisen lisäksi kiinnitetään huomiota kuntaisten elintason ja elämisen laadun kehittämiseen.

Alueen vahvuksina tulee esiin mm. alueen koulutus- ja tutkimuslaitokset, monipuolinen kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut sekä puhdas ja terveellinen ympäristö. Heikkouksina mm teollinen perinne, huono palveluasenne ja työttömien ja työpaikkojen kohtaamattomuus. Mahdollisuuksina tulee esiin ammattikorkeakoulujen ja yritysten yhteistyö, matkailun kasvu sekä kehittyvä ja vetovoimainen kaupungin läheinen maaseutu. Uhkina mainitaan mm ammattikorkeakoulun roolin selkiytymättömyys ja epäedullinen kilpailuasema erilaisiin tukialueisiin.

Painopisteklustereina esitetään:

- koneenrakennus ja automaatio,
- informaatio- ja kommunikaatioteknologia
- terveysteknologia,
- viestintäpalvelut sekä
- matkailu.

Strategisina tavoitteina taas on kuvattu mm seuraavan sisältöisiä asioista:

- Kehittää alueen organisaatioiden ja toimijoiden yhteistyötä
- Lisätä alueen vetovoimaa muualla toimivien yritysten näkökulmasta
- Kehitetään kaupunkiseutua osaamiskeskukseksi painopistealoilla
- Kehittää matkailuklusterista yksi kaupunkiseudun menestysklusteri yhteistyössä yritysten, tutkimus- ja koulutuslaitosten sekä alueen kehittämisorganisaatioiden kanssa
- Edistää uuden yritystoiminnan syntymistä
- Kehittää alueesta ympäristötietoinen, korkeatasoinen ja monimuotoinen asumisen alue
- Lisätä kansainvälistymistä
- kehittää alueen elinkeinopoliittista yhteistyötä

Ykkösmaseudun (lähimaseudun) kehittämissuunnitelmassa on painopistealueista suora yhteys matkailutoimialaan, jonka kehittämiseen otetaan osaa *päivän sisällä* –periaatteella ja suuntautumalla erilaisiin aktiviteetteihin. Yritysten pienuuden johdosta koko prosessin ydin on yhteistyössä, verkostoitumisessa, jonka ratkaisut haetaan *asiakaslähtöisyyden ja rationaalisuuden* näkökulmasta nurkkakuntaisuus unohtaen. Yhteistyöverkon luomiseen ei riitä seutukunta, vaan kumppaneita on haettava kaukaakin.

Hyvä ja terveellinen ympäristö on vahvuustekijä seutukunnassa kuten koko Suomessa, mutta **kaupunginläheinen maaseutu koetaan kehittyväksi ja vetovoimaiseksi mahdollisuudeksi**. Tähän haasteeseen halutaan vastata kehittämissuunnitelmalla ja –toiminnalla.

Samalla kun Teknillisen korkeakoulun ja yliopistojen asiantuntemus nostaa hanketoiminnan tasoa, haetaan yhteistyötä ammattikorkeakoulusta kehittämistoiminnan käytännön suorittajiksi. Kahden viime vuoden kokemus rohkaisee jatkamaan ja syventämään tätä toimintaa.

Seutukunnan asumiseen liittyvä tavoite soveltuu sellaisenaan toteutettavaksi myös maaseudulla ja on ilmaistu ensimmäisessä toimenpidekokonaisuudessa **ympäristövastuinen asuminen**.

12.2. Kuntien maaseutustrategia

Kantrin toimialueen kunnat ovat laatineet omista lähtökohdistaan elinkeinostrategian tueksi erillisen maaseutustrategian nimellä ”Maaseutu kaupungin kupeessa”, Tampereen kaupunkiseudun maaseutustrategia 2000-2006. Maaseutustrategian keskeisimpinä käsitteinä kulkevat vetovoimaisuus ja seudullinen kilpailukyky.

”Maaseutustrategian päämääränä on koko seutukunnan kehityksen tukeminen, seudun kilpailukykyyn parantaminen ja kaupunkiseudun asukkaiden elämänlaadun turvaaminen.”

Kysynnän näkökulma on esitetty samansuuntaisesti kuin ykkösmaseudun kehittämissuunnitelmassa. Kysynnän kohdistuminen on katsottu kohdistuvan seuraavasti:

- Asumiseen liittyvä kysyntä: toimiva infrastruktuuri, kustannusedullisuus, liikenneyhteydet, lyhyet etäisyydet, viihtyvyys, turvallisuus, väljyys, hiljaisuus, luonto ja ympäristö sekä omaehtoinen elämänhallinta
- Virkistykseen, vapaa-aikaan ja matkailuun liittyvä kysyntä: harrastusmahdollisuudet ja harrastuskaverit, vapaa-ajan palvelut, luonto, reitit, monipuoliset majoitusmahdollisuudet, kylpylät, kasinohuvipuistot ja muut lomakeskukset.
- Palveluihin liittyvä kysyntä: julkiset ja yksityiset
- Tuotteisiin liittyvä kysyntä: elintarvikkeet (esim luomu- ja lähiruokatuotteet), ali- ja osahan- kintayritysten tuotteet sekä paikalliskulttuurin tuotteistaminen.

Maaseutustrategiassa korostetaan eri osa-alueita jonkin verran erilaisesta näkökulmasta kuin mitä kehittämissuunnitelmassa tehdään.

Kun kehittämissuunnitelma korostaa asumisen ympäristövastuista, näkee kuntasektori tärkeimmäksi infrastruktuurin ja siihen liittyvät asumismukavuustekijät.

Virkistykseen ja vapaa-ajan kohdassa kehittämissuunnitelma tähtää rajatumpiin toimintoihin kuin maaseutustrategia.

Julkisten palveluiden osuus ei kuulu toimintaryhmän toiminta-alueeseen ja suhtautuminen työhön ja yrittäjyyteen saa kehittämissuunnitelmassa muodon, jossa kaikki kiertyy yhteistyön, verkostoitumisen, ympärille. Maaseutustrategia tarttuu aiheeseen yleisemmin ja laajemmin.

Tuotteisiin liittyvät seikat on maaseutustrategiassa konkreettisemmin esillä. Siinä esitetyt näkökohdat tullevat esiin hanketyön käytännössä.

Maaseutuvisioksi on tiivistetty:

”Maaseutu on kaikin puolin vetovoimainen, suurimmilta osin elinvoimainen ja kokonaisuudessaan selkeä vahvistava tekijä kaupunkiseudun kilpailukyvyssä.”

”Vetovoimaisuus: Ihmiset ja yritykset viihtyvät alueella, alue kiinnostaa ja vetää puoleensa uusia asukkaita ja yrityksiä. Luontoa ja ympäristöä on hoidettu hyvin. Matkailulliset mahdollisuudet, joita kuvaavat elämyksellisyys, teemallisuus ja omaleimaisuus. Lisääntyneet monipuoliset majoitusmahdollisuudet.”

”Elinvoimaisuus: Paikallistason omaehtoinen toiminta. Asukkaiden, yritysten ja työpaikkojen suuri määrä, nuorten ja koulutettujen suuri määrä suhteessa asukasluukuun, hyvin säilynyt

kulttuurimaisema, seudullisen ja kunnallisen kaavoituksen onnistuneet ratkaisut, lukuisat erilaiset vapaa-ajan vietto-, harrastus- ja virkistysmahdollisuudet.”

”Tarpeellisten yksityisten ja julkisten palvelujen, kuten koulu-, päivähoito-, terveydenhoito-, posti- ja kirjastopalvelujen hyvä saatavuus, toimivuus ja läheisyys.”

Seudun menestyksen avaimina pidetään seuraavia:

- ✓ maa ja tontit
- ✓ koulutettu ja osaava työvoima
- ✓ monipuoliset koulutusmahdollisuudet
- ✓ hyvät liikenneyhteydet
- ✓ virkistyspalvelut
- ✓ monipuoliset kulttuuripalvelut
- ✓ kansainvälinen koulutus
- ✓ kaunis luonto ja laadukas asuinympäristö

Kehittämistoiminnan osalta kaiken kehittämistoiminnan läpäisevien tekijöiden joukkoon on katsottu kuuluvaksi mm: seudullinen ja paikallinen vetovoimaisuus, yhteistyö, ympäristönäkökohdat ja ydintaaajaman ja harvempaan asuttujen alueiden välinen vuorovaikutus.

Maaseutustrategia ja ykkösmaaseudun kehittämissuunnitelma on laadittu erikseen ja eri henkilöiden toimesta siten, että maaseutustrategia on valmisteltu ja laadittu Kantrin valmistelu- ja varsinaisen kehittämissuunnitelman välissä. Yhtäläiset olosuhteet ja sama seudullinen taustastrategia ovat johtaneet siihen, että näiden tavoitteet ovat hyvin yhdensuuntaisia. Eroavuuksia on näkökulmissa, painotuksissa ja luonnollisesti roolissa. Kunnallinen strategia ottaa luonnollisesti julkisen sektorin roolin ja mm infrastruktuurin keskeiselle sijalle.

Kokonaisuutena kuntien ja maaseudun toimijoiden tavoitteet ovat yhdensuuntaisia. Keinoissa ja painotuksissa on eroja. ”Maaseutu kaupungin kupeessa” –kuntastrategia ja ykkösmaaseudun kehittämisohjelma tukevat ja täydentävät toinen toistaan.

12.3. Hervannan EU-ohjelma

Tavoite 2 –ohjelmaa toteutetaan Tampereen kaupungin Hervannan kaupunginosassa. **Hervannan EU-ohjelma 2000-2006** pureutuu paikalliseen korkeaan työttömyyteen, paikalliseen alhaiseen tulotasoon ja maahanmuuttajien ongelmiin.

Pitkäaikaistyöttömät, työllistämisongelmaiset, syrjäytyneet ja maahanmuuttajat pyritään kiinnittämään tietoyhteiskuntaan. Ohjelmalla pyritään hyödyntämään alueen huipputekniikan imago ja markkina-arvo koko väestön käyttöön. Samalla pyritään kehittämään kaupunginosaa tietoyhteiskunnan testialueeksi.

Hervannan EU-ohjelman vetäjien kanssa on käyty alustavia keskusteluja yhteistyöstä. Hervannan ohjelman terävä kärki suuntautuu yritystoiminnan ja työpaikkojen syntymisen edistämiseen tietotekniikan alalla. Selviä konkreettisia hankeaihoita vielä haetaan. Yhteistyön mahdollisuudet liittyvät Hervannan ohjelman ”sivuraiteisiin”. Maaseudun toimijat voivat olla apuna eri tavoin syrjäytyneiden ohjaamiseen ensi askeleille kohti varsinaista tavoitetta. Toisaalta lähimaaseutu voi tarjota virkistystä ja vaihtelua kivuliaaseen prosessiin. Yhteistyön mahdollisuudet voivat koskea myös aktiivi-ikäisen ulkopuolista väestöä, esim lapsia tai vanhuksia. Tahdonilmaisu yhteistyön halukkuudesta on ilmaistu molemminpuolisesti.

12.4. Tampereen seudun osaamiskeskusohjelma 2000-2006

Tampereen seudun osaamiskeskusohjelmassa 2000-2006 on keskitytty viiteen osaamiskeskukseen, joiden toimialat ovat:

- koneenrakennus ja automaatio
- informaatio- ja kommunikaatioteknologia

- terveysteknologia
- viestintä
- asiantuntijapalvelut.

Yhteydet osaamiskeskusohjelmaan liittyvät kahteen asiaan, 1)osaajien omaan elämään ja 2)osaamiskeskusohjelmaa tukevaan kehittämistyöhön.

Asiantuntijoiden, osaajien houkuttelussa seudulle on yhtenä tekijänä lyhyt matka maaseudulle, luontoon ja sen tuomiin aktiviteetteihin. Näiden tuotteiden saaminen vetovoimaisiksi ja helposti saavutettaviksi on yksi tämän kehittämissuunnitelman toimintaosista. Oman elämän toinen osa, asuminen maaseudulla, tuo laadukkaasti ja luonnonarvoja kunnioittaen kiinnostavan vaihtoehdon elämäntavalle. Vielä lähimaaseutu ei vastaa tuota kuvitteellista tilannetta.

12.5. Pirkanmaan maakuntaohjelma

Pirkanmaan maakuntaohjelmassa yhtenä lähtökohtana on *omaehtoisen kehittämistyön malli*, joka merkitsee menestystekijöiden etsimistä omista lähteistä ja endogeenisten, sisäsyntyisten voimavarojen ja prosessien hyödyntämistä. Omaehtoisuuden tarkastelussa tähdennetään, että kaikki toimijat ovat itse vastuussa omien kehittämistarpeidensa löytämisestä, mutta niiden ratkaisemiseksi tulee kyetä yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Alueellisessa kehittämissuunnitelmassa tulee maakuntaohjelman mukaan vastakkainasettelujen sijasta etsiä ja vahvistaa mekanismeja ja toimintatapoja, jotka ottavat huomioon sekä kaupunkien että maaseudun ominaislaadun ja tukevat niiden erityyppisten toimijoiden mahdollisuuksia yhdessä luoda aluekehityksen dynamiikkaa. Vuorovaikutus voi olla luonteeltaan taloudellista tai kulttuurista ja muodoltaan esim työssäkäyntiä, raaka-aineiden, valmistuotteiden tai palvelujen kauppaa ja matkailua. Tiedon siirtyminen ja oppiminen toisilta ovat yhä keskeisempi vuorovaikutuksen muoto. Ohjelmassa todetaan, että kaupungit tarpeidensa tyydyttämiseksi tarvitsevat välttämättä toimivaa suhdetta maaseudulle. Pirkanmaalla katsotaan olevan keskimääräistä paremmat edellytykset kaupunki- ja maaseutualueiden vuorovaikutuksen monipuoliselle kehitymiselle. Vahvan maakuntakeskuksen kysyntä- ja vetovoimavaikutus säteilee koko maakuntaan.

Maakuntaohjelman *toimintalinja 4: Vetovoiman ja perusrakenteen vahvistaminen* määrittelee strategiseksi tavoitteeksi Pirkanmaan vetovoiman ja perusrakenteen vahvistamisen siten, että maakunta säilyy maan halutuimpana sijoittumisalueena. Toimintalinjan toimenpidekokonaisuus 3 : *peruspalveluverkoston ja maaseudun elinolojen turvaaminen, paikallisyhteisöjen kehittäminen* haluaa huolehtia mm alueellisesta tasa-arvosta . Tampereen vahva asema katsotaan olevan mahdollisuus ympäröivälle maaseudulle. Kaupungin ja maaseudun välinen vuorovaikutus voi heijastua myönteisesti maaseudun elinoloihin, kun kaupunkiseutu tarjoaa työskentelymahdollisuuksia ja toisaalta suuntaa kysyntää mm maaseudun raaka-ainetuotannolle, erilaisille palveluille sekä virkistys- ja matkailukohteille. Toimenpidekokonaisuuden yhtenä avaintoimenpiteenä mainitaan *aktiivisen omaehtoisen paikallistoiminnan tukeminen, paikallisten toimintaryhmien toiminta ja sosiaaliset verkot*.

Toimenpidekokonaisuus 4. *matkailun ja kulttuurin infrastruktuuri* korostaa vetovoimatekijänä maakunnan monipuolista ja rikasta luontoa, joka Pirkanmaan edullisen sijainnin myötä tarjoaa erityisen hyvät mahdollisuudet luonto- ja elämysmatkailun kehittämiseen ja laajamittaiseen hyödyntämiseen. Tampereen seutukunnan matkailuvaltteina pidetään isoja järviä, Näsijärveä ja Pyhäjärveä, joiden vesistöt tarjoavat hyvät virkistysmahdollisuudet. Matkailutoimenpiteiden koordinoinnin kehittämistä pidetään alueella tärkeänä.

Vielä toimenpidekokonaisuus 5: *ympäristönhoito ja luonnonvarat* toteaa laadukkaan luonnon- ja kulttuuriympäristön olevan yhä merkittävämpi tekijä koulutettujen ja tiedostavien ihmisten viihtyvyyden takavana alueellisena vetovoima- ja kilpailutekijänä. Avaintoimenpiteinä tuodaan esille mm kulttuuriympäristön kunnostus ja hoito sekä vesiensuojelu.

Ykkösmäaseudun kehittämissuunnitelma lähtee samasta omaehtoisen kehittämistyön mallista kuin maakuntaohjelmakin. Asiantuntijoiden mukaan tuominen ei saa vähentää omaehtoisuutta, vaan antaa uutta ulottuvuutta sen toteuttamiseksi.

Kehittämissuunnitelma on mukana toteuttamassa erityisesti edellä mainittuja toimintalinjoja ja toimenpidekokonaisuuksia. Tavoiteasettelu on yhdensuuntaista ja toimintaryhmä osaltaan on toteuttamassa maakuntaohjelmaa siinä edellytetyllä toimintamallilla.

---

13. KEHITTÄMISSUUNNITELMAN ERITYISARVO

Maaseutu voi menestyä

Taajamaläheisen maaseudun asetelma poikkeaa selkeästi muun maaseudun tilanteesta. Voimakas ja vetovoimainen kaupunki luo ympärilleen *tyhjiötä* mutta antaa samalla *mahdollisuuksia* toimintaan, jossa voidaan kokeilla *kehittämismenetelmiä siirrettäväksi* myös muulle maaseutualueelle.

Kehittämisen näkökulma on käännetty maaseutukeskeisestä tarkastelusta näkökulmaksi kaupungista käsin.

Asiakaslähtöinen lähestymistapa asettaa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutussuhteeseen jossa maaseudun kehittämistoimet tukevat kaupungin kehittämisstrategiaa ja samalla kaupunki tuo elinkeinomahdollisuuksia maaseudulle.

Verkostoituminen yhdessä maaseudun ja kaupungin yritysten ja toimijoiden välillä antaa uusia mahdollisuuksia rationaaliseen toimintaan.

Osaamisen ja laadun kehittämiseen voidaan maaseudun kehittämistyössä ottaa mallia kaupunkiympäristössä toteutetuista malleista ja saada tarvittavaa asiantuntija-apua.

Omaehtoisen kehittämisen työskentelytavassa maaseudun toimijat voivat puolestaan *tarjota esimerkkiään* myös kaupunkiyhteisössä toteutettavaksi.

Vastuun kanto ympäristöstä on taajamaläheisellä alueella tavallista tärkeämpää, koska ympäristöön kohdistuu muutoinkin poikkeuksellinen rasitus esimerkiksi kaupungin ilman laatua heikentävän vaikutuksen johdosta.

Voimakas infrastruktuurin rakentaminen moottoriteineen ja sähköverkkoineen ei säilytä aluetta koskemattomana vaan maaseudun maiseman ja vetovoiman eteen on tehtävä jatkuvasti työtä.

Tuotteiden rakentamisessa kaupungin läheisyys luo uusia mahdollisuuksia, joista esimerkkinä palvelutuotannon puolella *"päivän sisällä"* -periaatteella toteutettavat tuotteet. Markkinoinnin järjestämisessä käytetään yhtenä erityismenetelmänä *nopean lähdön* periaatetta, jolloin vaikkapa sääsuhteista johtuvat muuttuvat olosuhteet voidaan hyödyntää. Kehittämissuunnitelma la pyritäänkin eriyttämään lähituotteet (-ruoka, -palvelu) vallitseviin olosuhteisiin sopiviksi.

Kehittämissuunnitelma käyttää markkinamekanismia yleishyödyllisten tavoitteiden saavuttamiseen. Oletus on, että harvan hankkeen toteutus perustuu hallintopäätöksiin. Hankealoitteet tulevat asukkaan, yrittäjän, harrastajan, asiakkaan roolissa toimivilta ihmisiltä.

Kokonaisuutena kehittämissuunnitelma on tarkoitettu tukemaan muun maaseudun kehittämistyötä eikä kilpailemaan sen kanssa.

14. KANSALLINEN YHTEISTYÖ

Kylässä oppii

Pirkanmaan toimintaryhmät jatkavat alkanutta yhteistyötään toistensa toimintaa tukien. Ongelmakeskeisyyden lisäksi tärkeällä sijalla on yhteiset hankkeet ja mahdolliset yhteiset resurssit esim taloushallinnon hoitamiseksi. Kokemusten vaihdolla kehittämissuunnitelmien toteutuksen sovittamisella toisiinsa hanketasolla pyritään saamaan maaseudun kehittäminen maakunnalliseksi kokonaisuutena toimivaksi välineeksi.

Muihin kansallisiin toimintaryhmiin pidetään yhteyttä sekä verkostokonttorin välityksellä että suoraan. Suorassa yhteydenpidossa on tärkeällä sijalla toimintatapojen oppiminen, toimijoiden vuorovaikutus ja hankkeet, joihin haetaan kumppaneita oman maakunnan ulkopuolelta. Kiinnostavina kohteina ovat tällöin muiden suurempien kaupunkien lähialueella sijaitsevat toimintaryhmät. Helsingin, Turun, Jyväskylän ja Oulun lisäksi mahdollisia yhteistyökumppaneita voi kehittämissuunnitelmien yhtenäisyydestä johtuen löytyä muidenkin taajamien läheltä.

Maakunnan sisällä yhteistyötä jatketaan sidosryhmien kanssa mm. maaseudun edunvalvonta- ja neuvontajärjestön kanssa. 4-H toiminnan mukaan saaminen konkreettiseen hanketyöhön on tärkeää nuorten osallistumismahdollisuuksien kannalta. Tähänastiset kokemukset ovat 4-H yhdistysten tasolta rohkaisevia. Hyviä kokemuksia on saatu yhteistyöstä myös erilaisten järjestöjen mm SPR:n kanssa. Julkisyhteisöistä kuntien ohella yhä tärkeämmäksi tulee yhteistyön kehittäminen Tampereelle perustetun ympäristökeskuksen kanssa.

Pirkanmaan maaseudun kehittämisverkosto on mukana maakunnallisissa yhteistoimenpiteissä mm koulutuksen ja matkailutoimialan osalta.

---

15. KANSAINVÄLISET SUHTEET

Guten Tag !

Kansainvälisiä suhteita pyritään luomaan kolmella tavalla:

- Euroopan kaupunkien ympäristön toimintaryhmiin, esim Upsala, Wien, Oslo
- alueen kuntien ystävyyskuntasuhteiden kautta
- hankeperusteisesti EU:n alueella tai sen ulkopuolisiin alueisiin(Viro, Norja)

LEADER -ryhmiin ja jos mahdollista muihin maaseudun toimintaryhmiin yhteydenotot suoritetaan LEADER -verkostokonttorin avulla sekä niiden kontaktien kautta, joita tähän mennessä toimintaryhmä Kantrille on syntynyt mm Irlannin ja Iso-Britannian suuntaan. Nuorten yhteistyökontakteja on syntynyt seitsemään maahan.

Suomen Carrefour -toimistoista on Tampereella yksi. Toimisto on kouluttanut Kantri ry:tä kansainvälisten kontaktien ja EU:n rahoitusmahdollisuuksien haussa. Toimisto kansainvälisine verkostoineen tarjoaa asiantuntevaa palvelua monissa kansainvälisissä kysymyksissä.

Ystävyyskuntaperiaatteella toimittaessa pyritään olemaan kriittisiä siinä, että yhteistyötä tehdään asiaperusteisesti ja ongelmaperusteisesti tavoitteena molempien osapuolten saama konkreettinen hyöty. Ystävyyskuntien yhteyksien hankkiminen on yksikertaista ja edullista kuntien hyvien verkostojen kautta.

Kansainvälisen yhteistyön yhtenä kulmakivenä saattaa olla toisen osapuolen rajoitettu mahdollisuus rahoittaa omia toimenpiteitään. Koska kansainvälinen yhteistyö on oltava pääosin konkreettisia kehittämissuunnitelman mukaisia hankkeita, on toiminnan laajuuden arviointi vaikeaa.

---

16. ARVIOINTI JA SEURANTA

Tekemällä oppii

16.1. Kokemukset kuluneelta kaudelta

Kuluneella ohjelmakaudella Kantri ry ryhtyi itsearviointiin prosessiin vuoden 1998 lopulta alkaen. Toimintatavan uutuus hidasti prosessin käyntiinlähtöä. Oman vaikeutensa aiheutti myös ajanjakson lyhyys ja toiminnan nopea liikkeellelähtö. Viimeiset toimenpiteiden valintapäätökset tehtiin jo vuoden 1998 loppupuolella. Sen jälkeen on keskitytty saattamaan hanke kunnialla loppuun.

Arviointia on tehty uutta kehittämissuunnitelmaa valmisteltaessa. POMO-ohjelman mukanaan tuoma seuranta-aineisto ja kertynyt kokemus hallinnosta sekä toimenpiteistä ovat olleet pohjana uudelle kehittämissuunnitelmalle.

16.2. Kehittämissuunnitelman ennakoarviointi

Tämän kehittämissuunnitelman valmistelussa on ulkopuolista näkökulmaa tuonut Tampereen yliopiston Hallintotieteiden keskus. Laitoksen tutkijoiden kanssa on käyty arviointikeskusteluja, jotka pohjautuivat Kantrin tuottamaan suunnitelma- ja seuranta-aineistoon kuluneelta toimintakaudelta sekä uuteen kehittämissuunnitelmaan ja siihen liittyvään prosessiin.

16.3. Kehittämissuunnitelman toteutuksen arviointi

Suunnitelmakauden pituuden vuoksi alusta saakka tapahtuva seurantatiedon keruu ja jatkuva arviointi ovat avainasemassa, jotta toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin voidaan reagoida nopeasti. On kyettävä myös arvioimaan, tapahtuvatko muutokset toimintaryhmän toimenpiteiden takia vai muista syistä. Alueellamme tapahtuneet muutokset ovat olleet viime vuosina niin nopeita, että kehittämissuunnitelman painopisteitä ja panostusta eri osioihin saatetaan joutua suunnitelmakauden aikana muuttamaan.

Hallintotieteen keskuksen kanssa on kehitetty arviointityökalu, joka on tarkoitettu toimintaryhmän itsearviointiin tueksi. Alkuvaiheessa sitä on käytetty kehittämissuunnitelman ennakoarvioinnissa. Jatkossa se on joustavasti muokattavissa toiminnan edetessä ilmenevien tarpeiden mukaan. Tämän lisäksi on tehty yksityiskohtaisempi arviointityökalu, jossa on varattu tilaa LEADER+ -tavoitteiden lisäksi Kantri ry:n omille tavoitekohtaisille arviointimittareille, asetetuille tulostavoitteille sekä seurantatietojen raportoimiselle kultakin toimintakauden vuodelta.

16.4. Toimenpiteiden arviointi

Kokemus on opettanut, että tärkein vaihe toimenpiteissä on huolellinen ennakoarviointi. Ennakoarvioinnin yhteydessä toteuttajalle annettavat hanketyön perusvalmiudet ovat edellytyksenä rahoituksen saamiselle. Jokaisen toimenpiteen tulee kerätä tietyt seurantatiedot sekä tehdä Kantri ry:n avustamana keskeisimmät asiat sisältävä itsearviointisuunnitelma. Näin yksittäisistä toimenpiteistä kertyy seurantatietoa suunnitelmien, väliraporttien, maksatusten ja henkilökohtaisten tapaamisten muodossa.

Toimenpiteiden toteutuksen aikainen arviointi on ennen kaikkea kannustavaa ja tukevaa. Etenkin yhteisöllisissä hankkeissa tulee vastaan ongelmatilanteita, jotka on helpompi ratkaista, kun on olemassa hyvät seurantatiedot. Näin pystytään tukemaan jaksamista ja pääsemistä parempiin tuloksiin.

Toimenpiteiden jälkiarviointi edesauttaa etenkin koko kehittämissuunnitelman toteutumisen arviointia. Siitä saadaan myös osviittaa tulevien toimenpiteiden suunnitteluun ja koulutustarpeen ymmärtämiseen.

16.5. Talouden seuranta ja arviointi

Laadullisten ja määrällisten arviointitietojen pohjalta tehdyt muutokset toimintakulttuurissa ja kehittämissuunnitelman sisällöissä vaikuttavat toimintaryhmän talouteen ja tarvittaviin panostuksiin. Toisaalta nopea toimenpidesuunnitelmien käsittely ja maksatusten aikaviiveiden minimoiminen tukevat toimenpiteiden sujuvaa ja tehokasta läpiviemistä.

Pirkanmaan muiden toimintaryhmien kanssa on alustavasti sovittu menettelystä, jossa taloushallinnon osaamiseen panostetaan yhteistyössä kustannusten minimoimiseksi ja parhaiden käytäntöjen löytämiseksi.
